

ΕΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

Τόμος ΚΑ΄.

Συνδρομή ἑτησία: Ἐν Ἑλλάδι φρ. 12, ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ φρ. 20. — Αἱ συνδρομαὶ ἀρῶνται ἀπὸ 1 Ἰανουαρίου. ἑσπ. εἰσ. καὶ εἶναι ἑτησιαί. — Γραφεῖον διανοῦ. Ὁδὸς Σταδίου 32.

11 Ὀκτωβρίου 1887

ΑΙ ΝΕΑΙ ΑΘΗΝΑΙ

(ἐκ τῶν Ἀθηναϊκῶν Ἐπιστολῶν τοῦ κόμητος de Mouy)

(Συνέχεια· ἴδε προηγούμενον φύλλον).

Ἡ ἀρχαιότης λαμβάνει πραγματικῶς ἐν Ἀθῆναις περιεργότερόν τινα χαρακτήρα. Ἐπειδὴ δηλαδὴ καθ' ἕκαστον βῆμα τὴν ἀνευρίσκει τις ἀναμειγμένην πρὸς τὸν βίον τὸν νεώτερον, παύει ἀπὸ τοῦ ν' ἀποτελεῖ τὸ ἰδιαίτερον σπουδάσμα ὠρισμένων λογίων καὶ σχεδὸν καθίσταται εἰς πάντας προσιτὴ. Δὲν ἔχει καθόλου τὴν συγγῆν καὶ αὐστηρὰν ἐκείνην ὄψιν, ἣν τόσοι σχολαστικοὶ ἠθέλησαν νὰ τῇ ἀποδώσωσιν, ἀλλ' εἶναι οὕτως εἰπεῖν εὐαπάντητος καὶ φιλοπροσήγορος. Φαίνεται σχεδὸν σύγχρονος πρὸς ἡμᾶς καὶ κατ' ὀλίγον γίνεται καθημερινὴ μᾶς φίλη. Συμβαίνει μαλίστα, ὥστε, ἀπὸ ἡ συνήθεια ἀπαμβλύνη πλέον τὴν πρώτην ἐντύπωσιν, μετὰ δυσκολίας νὰ δυνάμεθα νὰ φαντασθῶμεν ὅτι τὰ εἰρήπια ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα βλέπομεν ἔχουσιν ἡλικίαν διςχιλίων ἐτῶν καὶ πλέον. Ἐγὼ τοῦλάχιστον αἰσθάνομαι τὴν ἀνάγκην συχνὰ νὰ ἀνατρέχω εἰς τὴν χρονολογίαν διὰ νὰ πείθω τὸν ἑαυτὸν μου ὅτι ἐκεῖνα τὰ μάρμαρα, ἐκεῖνοι οἱ κίονες, ἐκεῖνα τὰ ἀγγεῖα ἐτεχνουργήθησαν εἰς χρόνους τόσο πολὺ παλαιούς· καὶ μ' ὅλα ταῦτα, δὲν ἠξέυρω πῶς, ὁ Καρολομάγνος μοὶ φαίνεται παλαιότερος τοῦ Περικλέους. Αἱ γαλατικαὶ ἀρχαιότητες, αἵτινες εἶναι νεαραὶ ἐν συγκρίσει πρὸς τὸν Παρθενῶνα, νομίζω ὅτι εἶναι βεβυθισμένοι εἰς τὸ σκότος τῶν αἰώνων, χάνω δὲ πᾶσαν αἰσθησὶν τῶν ἐποχῶν ὅταν συγχρόνως ἔρχονται εἰς τὸν νοῦν μου ἡ ῥωμαϊκὴ τέχνη καὶ τὰ Προπύλαια. Ἡ Ἀκρόπολις ἐμποιεῖ εἰς τὸ πνεῦμα τὴν αἰσθησὶν ὅτι εἶναι μὲν ἀρχαία, ἀλλ' ὅτι δὲν ἐγήρασεν, ἐν ᾧ τοὺς βαρβαρικοὺς λαοὺς, αἵτινες ὑπῆρξαν οἱ πρόγονοι ἡμῶν, τοὺς θεωρεῖ ἡ φαντασία μου μᾶλλον ἀπομακρυσμένους κατὰ τοὺς χρόνους, καὶ πρὸς τὸν ἰδικόν μου πολιτισμὸν μᾶλλον ἀλλοτρίους τῶν ῥητόρων τῆς Πηνυκῆς καὶ τῶν θεατῶν τοῦ Διονυσιακοῦ θεάτρου. Ἐσυνήθισα δὲ νὰ συναναστρέφωμαι πρὸς τὰς σκιὰς ἐκεῖνας· καθ' ἕκαστον βῆμα ἀνευρίσκω τὰ ἔχνη τῶν ἐνοσίων τῶν καὶ αὐτῆς τῆς ἰδιωτικῆς τῶν ὑπάρξεως, τὰ ἤθη τῶν παρί-

στάνται ἐνώπιόν μου ὅπως καὶ τὰ ἔργα τῶν, θεωρῶ δὲ φυσικώτατον πρᾶγμα νὰ κάμνω καὶ ἐγὼ τοὺς συνήθεις περιπάτους τῶν. Βαθμηδὸν δὲ καὶ κατ' ὀλίγον κατανατᾶ τις σχεδὸν εἰπεῖν νὰ καταφρονῇ τοὺς ἄλλους ἱστορικοὺς λαοὺς, τοῦλάχιστον ὑπὸ τὴν ἐποψὶν τῆς τέχνης. Καὶ διὰ τοῦτο μὲ τὸ ἄκρον οὕτως εἰπεῖν τῶν χειλέων λέγει τις περὶ τοῦ δαῖνος ἀντικειμένου, ὅπερ ἴσως ἠθέλε διεγείρη τὴν ἔκστασιν τῶν ἐν Παρισίοις περιέργων· «Εἶναι ῥωμαϊκόν!» ἢ ἀκόμη χειρότερα· «Εἶναι βυζαντινόν!» Εἴμεθα λοιπὸν τῶ ὄντι Ἀθηναῖοι σημερινοὶ καὶ ἐν ταύτῳ ἀρχαῖοι Ἀθηναῖοι.

Εἶναι δι' ἡμᾶς φυσικώτατον ὅταν κάμνωμεν λόγον εἰς τινα φίλον περὶ τοῦ καθημερινοῦ μᾶς περιπάτου, νὰ λέγωμεν· «Ἐπορευθῆν πρὸς τὸν Κεραμεικόν, ἐκεῖθεν διήλθα διὰ τῆς πλατείας τοῦ Θεσείου, ἠκολούθησα τὸν δρόμον μου μετὰ τῆς Πηνυκῆς καὶ τῆς Ἀκρόπολεως πρὸς τὴν Ἐυμένειον στοᾶν καὶ ἐκάθησα ἐπειτα διὰ νὰ ἀναπαυθῶ ὑπεράνω τῆς Καλλιρρόης πρὸ τῶν στύλων τοῦ Ὀλυμπίου Διός». Ποσάκις κατὰ τὰς ὠραίας ὥρας τῆς δύσεως τοῦ ἡλίου, ὅτε ἡ περὶ τὴν ἀκρόπολιν θενδροστοιχία τῶν πιπεριῶν εἶναι τόσο ἐρημος καὶ ἀκτινοβολεῖ ὡς ὑπὸ φωτεινῆς κόνεως, ποσάκις δὲν ἔκαμα πεζὸς τὸν περιπάτον ἐκεῖνον ἔχων ἐστραμμένους τοὺς ὀφθαλμοὺς πρὸς τὸν Παρθενῶνα καταυγαζόμενον ὑπὸ ῥοδίνων λάμψεων καὶ τοῦ ὁποῖου τὰ θριγκώματα διαγράφονται ἐπὶ τοῦ ἐδάφους τοῦ οὐρανοῦ! Πανταχοῦ ἡρεμία ὀλόγουρά μου! Ἐνίστε μόνον μικρὸν ἀμάξιον ὀδηγούμενον ὑπὸ φουστανελλοφόρου προχωρεῖ ἡσύχως ἀκολουθούμενον ὑπὸ ὄνων καὶ προβάτων· γέρων καθηήμενος ἐπὶ τοῦ ζῦφου του φιλικῶς μοὶ εὐχεται τὴν καλὴν ἐσπέραν· ἐπὶ τῶν λόφων μεταξὺ τῶν κρημνῶν καὶ τῶν θάμνων ποίμνιον αἰγῶν συγκυκλοῦται ὡς τὸ τοῦ Μελισθοῦ καὶ τὸ βόσκει ποιμενίσκος τονθορίζων ἀλλόκοτον ἄσμα χωρὶς νὰ ἔχη συναίσθησιν ὅτι εἶναι ἥρωσ εἰδυλλίου. Παιδιά ἐπανερχόμενα ἀπὸ τοῦ σχολείου παιζοῦσιν ἐν τῷ μέσῳ τῶν ἐρειπίων καὶ ἡ Ἀκρόπολις μητρικῶς καλύπτει τὰς νέας γενεάς, διὰ τῆς μεγάλης σκιᾶς τῆς. Ὁ ἀρῆ εἶναι διαυγῆς ὡς ὁ κρύσταλλος καὶ κάτω ἐκεῖ, πέραν τῶν βουνῶν, τὰ ὁποῖα ἐκτείνουσιν εἰς μῆκος τὰς γραμμάς τῶν σποδοειδῶν κορυ-

φώντων, ἡ θάλασσα ἐξελίσει τὴν κυανὴν αὐτῆς ἐρημίαν. Βαθίζω ἐν τῷ μέσῳ τῆς ἡσυχίας ταύτης τῶν πάντων, ἀποθαυμάζων συγχρόνως καὶ τῶν ναῶν τὸ κάλλος καὶ τῆς θείας τὴν λαμπρότητα, κατέχων μόνος ἐγὼ ἐπὶ τινὰς στιγμὰς τὸ ἔδαφος ἐκεῖνο, ὅπερ ἄλλοτε κατεῖχε θορυβῶδες πλῆθος καὶ τὰς σεπτὰς ἀπόψεις τῶν ἐρειπίων, κτῆσιν λαοῦ μὴ ὑπάρχοντος πλέον. Καὶ ὅμως ὅταν εἰσέρχωμαι εἰς τὴν νέαν πόλιν, δὲν με ἐκπλήττει ἡ ἀντίθεσις τῆς ἐρημίας πρὸς τὰς ζωντανὰς ἰδοὺς· τὰ πάντα εἶναι τόσον καλῶς διευθετημένα ἐν τῇ ἐνότητι τῶν Ἀθηνῶν, ὥστε καὶ τὰ παλαιὰ κτίσματα καὶ τὰ νέα οἰκοδομήματα θεωρῶ ὡς ἐν ὅλον ἀδιαιρέτον. Συνυπάρχουσι δὲ ταῦτα ὡς ἐν τῇ οἰκογενεῖᾳ συνυπάρχει ὁ γηραιὸς πάππος καὶ τὰ ἐγγόνια. Ἡ πόλις συσφίγγεται περὶ τὰ παλαιὰ λείψανα ἅτινα τὴν καθαγιάζουσι. Τὸ παρελθὸν πλησιάζει οὕτω πρὸς τὸ παρὸν διὰ τοῦ καθ' ἡμέραν βίου καὶ διὰ τοῦτο λησμονῶ ὅτι τόσοι αἰῶνες χωρίζουσιν ἀπ' ἀλλήλων τὰ δύο ἐκεῖνα τοῦ χρόνου σημεία. Διὰ τοῦτο διαλέγομαι πρὸς τὸν Σοφοκλέα καὶ τὸν Φειδιαν ὡς πρὸς τοὺς λευκοπώγωνας ἐκείνους προγόνους, τοὺς ὁποίους βλέποντες καθημερινῶς ἐντὸς τῶν μεμαυρισμένων χρυσῶν πλασιῶν των ἐπὶ τῶν τοίχων τοῦ πατρικοῦ οἴκου συνηθίζομεν ἐπὶ τέλους νὰ ἀναγνωρίζωμεν καὶ νὰ ἀγαπῶμεν, αἰσθανόμενοι συγκίνησιν πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν των, οἵτινες μᾶς παρακολουθοῦσι, καὶ τοῦ μειδιάματός των, ὅπερ μᾶς προστατεύει.

Καὶ ὅμως μεταξὺ τῶν μεγάλων ἐκείνων Ἑλλήνων καὶ ἡμῶν μεσολαβεῖ ἄβυσσος ὅλη αἰῶνων, καιροὶ φοβεροὶ, αἱ ἐπιδρομαὶ τῶν Ῥωμαίων καὶ τῶν βαρβάρων, ἡ βυζαντινὴ περίοδος, μακρὰ σειρά ἐτῶν, ἣτις οὐδὲ ἔχει ἱστορίαν, τόσον εἶναι σκοτεινὴ καὶ οἰονεὶ κεκρυμμένη εἰς τὸ λυκόφως, ἔρχεται ἔπειτα ἡ κυριαρχία τῶν γάλλων καὶ φλωρεντινῶν δουκῶν καὶ τέλος ἡ ὑπὸ τοὺς Τούρκους δουλεία, τῆς ὁποίας ὁ ζόφος δὲν διαφωτίζεται εἰμὴ ὑπὸ δύο νεκρικῶν λάμπων, τῆς ἐκρήξεως τῶν Προφυλαίων καὶ τῆς τοῦ Παρθενῶνος. Ἀπὸ τοῦ ἀποστόλου Παύλου, οὗτινος ἡ μεγάλη ἐλευθέρωσις φωνῆ εἶναι ἡ τελευταία, ἣτις ἀντήχησεν ἐπὶ τῶν λόφων ἐκείνων τῶν συνηθισμένων εἰς τὴν ῥητορείαν τῆς ἐλευθερίας, μέχρι τοῦ φοβεροῦ κρότου τῆς πυρίτιδος τῆς κατεδαφισάσης τὰ τεῖχη τῆς Ἀθηνᾶς, τί βαθεῖα καὶ ληθαργώδης σιγὴ! Καὶ διήρκεσεν ἡ σιγὴ ἐκεῖνη ἐπὶ χίλια καὶ ἐξακόσια ἔτη. Ἀληθῶς εἰπεῖν εἶναι ὡς νὰ μὴ ὑπῆρχον δι' ἡμᾶς οἱ αἰῶνες ἐκεῖνοι οἱ ἀγνωστοὶ καὶ νεκροί. Ζωὴ εἶναι μόνον ἐκεῖνη, περὶ ἧς διασώζομεν ἀναμνήσεις, ἡ δὲ ἀναστάς ἐκ νεκρῶν δὲν ὑπολογίζει τὰς ἡμέρας, ἄς διήλθεν ἐν τῷ τάφῳ. Μόνον δὲ καθ' ἡν στιγμὴν ἡ φρίκη τῆς ἐξεγέρσεως ἔκαμε τὴν Ἑλλάδα νὰ σκιρτήσῃ ἀπὸ τῶν κορυφῶν τοῦ Ταυγέτου μέχρι

τῶν κορυφῶν τοῦ Ὀλύμπου, μόνον ἔκτοτε ἀρχίζει πάλιν ἡ ἱστορία, καὶ δι' αὐτὴν οἱ ἀρχαῖοι χρόνοι εἶναι οἱ ἀμέσως προηγούμενοι τῶν νεωτέρων. Μεταξὺ τῆς ἡμέρας, καθ' ἣν διὰ τῆς ρωμαϊκῆς κατακτήσεως ἔδυσεν αἰμοσταγῆς ὁ ἥλιος τῆς ἐλληνικῆς ἐλευθερίας καὶ ἐκείνης καθ' ἣν ἐπνευσε κατὰ πρῶτον ἡ πρωϊνὴ αὐρα τοῦ ἡμετέρου αἰῶνος, δὲν ὑπάρχει παρὰ νύξ βαθεῖα καὶ ἀγνωστομένη. Ἐνεκα δὲ τῆς παραδόξου ταύτης ἀριθμητικῆς τῆς ἱστορίας, καθ' ἣν χάνονται ἐν τῷ σκότει τόσοι αἰῶνες, ὁ Βότσαρης δὲν φαίνεται ἀπέχων πολὺ τοῦ Μιλτιάδου καὶ ὁ Κανάρης τοῦ Θεμιστοκλέους. Ὁ Δημοσθένης καὶ ὁ Πλάτων δὲν ἀπέχουσι ἡμῶν πολὺ κατὰ τοὺς χρόνους, τὸ πρῶτόν μας βλέμμα μᾶς ἄγει πρὸς αὐτούς, διότι οὐδὲν ἐν τῷ μεταξὺ ἀποπλανᾷ τὸ βλέμμα ἐκεῖνο, ἡ δὲ λήθη τοῦ ἀναμέσου ἔχει ἄρη τὴν αἴσθησιν τῆς ἀποστάσεως.

Ἐπάρχουσι ὅμως ἐν Ἀθήναις μνημεῖα τινὰ ὑπεθυμίζοντα τὴν ναρκώδη ἐκείνην περίοδον. Μεταξὺ τῶν οἰκιῶν τῆς πόλεως οἱ βυζαντινοὶ χρόνοι ἔχουσιν ἀφήσῃ ὀλίγας ἐκκλησίας ἐκ πλινθίων ὑποκιτρίνων, τετριμμένας, ξικνάς καὶ παλαιότερας τοῦ μαρμαροῦ. Νομίζεις ὅτι ἐκαρῶθησαν ὡς αἱ μάγισσαι τῶν παραμυθίων· οἱ ἡμισφαιρικοὶ των θόλοι κεκαλυμμένοι ὑπὸ ἐξεχόντων κεραμιδιῶν, αἱ διπλαῖ καὶ στεναῖ ἀψίδες τῶν σιδηροφράκτων παραθυρίων των, τὰ πενιχρά των ἀετώματα, ἡ ἱερατικὴ σκαλιότης τῶν οὐτιδανῶν ἀναγλύφων των, πάντα ταῦτα ἐλέγχουσι τὴν ξηρότητα καὶ τὴν εἰς τοὺς τύπους προσκόλλησιν δεδουλωμένων πνευμάτων. Ἡ ἀρχαιότης των οὐδέποτε ἔλαβε νεότητα. Λέγεις ὅτι εἶναι μούμια ἀπεξηραμένα ἀπὸ τριῶν χιλιᾶδων ἐτῶν. Φαίνονται ὡς νὰ ἦσαν πρόπαπποι τῶν ἀρχαίων ἐλληνικῶν ναῶν. Ἡ βυζαντινὴ τέχνη λαμπρὰ ἐν Κωνσταντινουπόλει εἶναι ἐν Ἀθήναις πτωχὴ, ἀσθενικὴ καὶ κάτισχνος. Οἱ μέτριοι οὗτοι τετραγωνικοὶ περίβολοι, ὀγκούμενοι κατὰ τὰ ἔξω ἡμικυκλικῶς πρὸς τὸ μέρος τοῦ ἁγίου βήματος καὶ βεθυσιμένοι εἰς τὸ ἔδαφος κατὰ τὴν βάσιν, ἀνυψοῦνται μόλις κατ' ὀλίγα μέτρα ὑπεράνω τῆς γῆς, συνεσταλμένοι καὶ γωνιαῖοι.

Ἡ ἐκκλησία τῶν Ἁγίων Θεοδώρων ἔχει διὰ κωδωνοστάσιον ἓνα τοῖχον τετροπημένον κατὰ τὸ ἄνω μέρος διὰ τριῶν τοξικῶν θυρίδων, ὅπως αἱ ἐκκλησίαι τῶν χωρίων. Ἡ Καπνικαρέα δὲν ἔχει καθ' ὅλου κωδωνοστάσιον, ἔχει ὅμως εἰς τὴν εἴσοδον μίαν ἰκανῶς ὠραϊκὴν καμάραν μὲ ἀποκλινῆς ψαλίδωμα, ὑπὸ τὸ ὅποιον κατέρχεται τίς τρεῖς βαθμίδας, ἀλλὰ δυστυχῶς καταστρέφει τὴν ἀρχαίαν τοῦ κτιρίου ἀρχιτεκτονικὴν μίαν ἐκείνη ζωγραφία κακῆς τέχνης καὶ ὤχρου χρωματισμοῦ. Ἡ παλαιὰ μητρόπολις, παρακειμένη εἰς τὴν νέαν, ἣτις μόνον ἔχει προτέρημα ὅτι εἶναι

πολὺ μεγάλη, ὁμοιάζει πρὸς ἄθυρμα παιδικόν. Οὐδέποτε οἱ ἐνορῆται τῆς ἐκκλησίας θὰ ἐχώρησαν εἰς τὸν μικρὸν ἐκεῖνον περίβολον καὶ βεβαίως πολὺ ταπεινὰ θὰ ἦσαν αἱ ἱεροτελεσταίαι αἱ τελούμεναι πρὸ τοῦ στενοῦ ἐκεῖνου εἰκονοστασίου. Εἶναι φανερόν ὅτι οἱ πιστοὶ θὰ συνήρχοντο ἔξω καὶ μακρόθεν μόνον θὰ ἐβλεπον, ὡς εἰς τὸ βάθος κρύπτῃς, τὰ κηρία, τῶν ὁποίων ἡ λαμπρότης ἠστέριζε τὰ σκότη, τὰ ἀμυδρῶς διακρινόμενα εἰκονίσματα τῶν ἁγίων καὶ τὰς ἐπισκοπικὰς μίτρας. Ἡ παλαιὰ μητρόπολις θὰ ἐχώρει εὐκόλως εἰς μίαν αἵθουσαν τῶν μουσείων μας. Ἐκτίσθη τὸ μὲν ἐκ λίθων, οὓς ἐκίτρινισεν ὁ χρόνος, ἐπίτηδες κοπέντων, τὸ δὲ ἐξ ἀρχαίων τεμαχίων προσαρμολογηθέντων εἰς τοὺς τοίχους. Αἱ δύο γωνίαι τῆς προσόψεως ἐλήφθησαν ἐκ ναοῦ κορινθιακοῦ ῥυθμοῦ, ἡ μικρὰ ζωφόρος ἡ ἐκτεινόμενη ὑπεράνω τῆς θύρας εἶναι ἀρχαῖον ἐλληνικὸν ἀνάγλυφον, ἐφ' οὗ διακρίνω πολεμιστὰς καὶ κενταύρους, θεοὺς καὶ ἥρωας καὶ σειρὰν ὠν καὶ ὀδοντίων. Ὀλόγυρα δὲ τῶν ἐξωτερικῶν τοίχων, ἡ βυζαντινὴ τέχνη τῆς παρακμῆς συνήθρως παραξένα ἀνάγλυφα, ἔργα παιδικῆς ὀλως σμίλης, δράκοντας πτερωτοὺς μὲ κεφαλὰς γυναικειάς, πτηνὰ ἀνύπαρκτα θεμιμένα ὥστε νὰ βλέπωνται μεταξὺ των ὡς νὰ ἦσαν περίξ οἰκοσῆμου, ἀετὸν ὅμοιον πρὸς τοὺς εἰκονιζομένους εἰς τὰ παράσημα ἀρπάζοντα κακότεχνον λαγῶν, τίγρεις φανταστικὰς κατατρογούσας ἄγνωστα ζῶα, βόδακας, συμπλοκάς κοσμημάτων, σταυροὺς ὀδοντωτοῦς. Περαιτέρω, στήλη ἐλληνικὴ μὲ τὸ κιονόκρανόν της ὑπεράνω δύο κεκαλυμμένων γυναικῶν ἀναμιγνύεται πρὸς τὴν περίπλοκον ἐκείνην διακόσμησιν, ὅπου οὐδεμίαν εὐρίσκω ἀξιόλογον ἔννοιαν, οὐδὲ κἂν ἰδιοτροπιᾶν τέχνης ἐπιτυχῆ. Ὁ ἀρχιτέκτων ἔχει συγχύσῃ πάντας τοὺς ῥυθμούς μετ' ἀλλοκότου ἀφροντισίας καὶ ἔσχε βοήθους εἰς τὸ ἔργον του βαναύσου τεχνίτας. Οὐδεμίαν κατορθῶν νὰ διακρίνω ἔμπνευσιν, οὐδεμίαν ἀληθινὴν καλλιτεχνίαν ἐν τῇ ἀναμίξει ἐκείνῃ δυσαρμόστων ἀρχιτεκτονικῶν τεμαχίων. Τὰ βαρβαρικὰ ἐκεῖνα ἐγγλύμματα εἶναι προϊόντα τῆς βαναουσουργίας καὶ τῆς ὀλοσχεροῦς καταπτώσεως τῆς τέχνης.

Ἡ βυζαντινὴ περίοδος δὲν ἀφῆκε σχεδόν ἄλλα ἔχνη ἐν Ἀθήναις παρὰ ὀλίγας ζωγραφίας μόλις ἀκόμη ὁρατὰς καὶ κομμάτια ἀναγλύφων τὰ ὁποῖα θὰ εὐρωμεν ἐν τῇ Ἀκροπόλει. Ἐκ τούτου δὲ δύναται τις ἀσφαλῶς νὰ κρίνῃ περὶ τῆς οὐδενείας τῆς περιόδου ἐκείνης. Ἡ Εὐρώπη ἡ δύνατο καὶ ὄφειλε νὰ πιστεῖται ὅτι ἀπέθανεν ἡ Ἑλλάς καὶ ὅτι ὁ ἄνεμος τῶν ἐπιδρομῶν εἶχε διασκορπίσῃ τὰ λείψανά της. Ὅτε δὲ οἱ Τούρκοι ἐπέδραμον καὶ αὐτοὶ τελευταῖοι, ἐφαίνετο ὅτι οἱ ἀγρόται καὶ οἱ ἔμποροι τῆς χώρας ταύ-

της οὐδὲν ἄλλο ἦσαν ἢ ἄθροισμα ἀνθρώπων πεπλασμένων πρὸς δουλείαν. Θὰ ἔλεγε τις ὅτι οὐδὲν πλέον ὑπῆρχεν ἐν τῷ τάφῳ ἐκεῖνον. Καὶ ὅμως ὑπῆρχεν ἀκόμη ζωὴ ἐκεῖ, ἡ δὲ φυλὴ ἐκεῖνη ἡ ταφεῖσα ζῶσα ἐν τῇ ἀπομονώσει ἐμελλε καὶ πάλιν νὰ ἀναστῆθῃ ὅπως τὰ ἀνθρώπινα ἐκεῖνα ὅσα τῆς ἰράσεως τοῦ Ἰεζεκιήλ.

Σ.

("Ἐπεται συνέχεια).

ΑΙ ΑΝΤΙΖΗΛΟΙ

Ἐπαρχιακὴ ἠθογραφία.

(Συνέχεια καὶ τέλος ἴδε προηγούμενον φύλλον).

Η'

Ἡ κυρία Ἀγγελικὴ μικρὸν πρὸ τῶν ἄλλων ἐπανεληθούσα παρεσκεύασε πρόχειρον δεῖπνον, ἀλλ' οὐδεὶς μετέσχε τούτου μετ' ἄρεξως, ἰδίᾳ δὲ ἡ Ζωὴ μόλις ἀπεγεύθη ψυχίων τινῶν ἄρτου. Ἐγερθεῖσα τῆς τραπέζης ἐπὶ τῷ λόγῳ ὅτι εἶνε κατάκοπος καὶ ἔχει ἀνάγκην ὕπνου, ἐκλείσθη ἑνωρὶς ἐν τῷ δωματίῳ της.

Ἦτο τέλος μόνῃ· ἡ δύνατο ν' ἀφαιρέσῃ τὸ προσωπεῖον καὶ ν' ἀφήσῃ ἐλεύθερα τὰ ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτῆς πεπιεσμένα αἰσθήματα. Ἐρρίφθη βαρεῖα ἐπὶ τοῦ χαμηλοῦ ἀνακλιντροῦ καὶ ἀνέπνευσε βαθεῶς ὡς ἂν ἀπηλλάγη φορτίου ἐπαχθοῦς. Συνέπλεξε τὰς χεῖρας ὀπισθεν τῆς κεφαλῆς ἀνατείνασα τὰ στέρνα καὶ προσήλωσε τὸ βλέμμα πρὸς τὴν ὀροφὴν. Ὁ διὰ τοῦ ἡμικλείστου παραθύρου εἰσερχόμενος ἀήρ καθίστα τρομώδῃ καὶ ἀβεβαίαν τοῦ λύχνου τὴν λάμπην.

Ἡ Ζωὴ ἀνεκάλει ἐν τῷ λογισμῷ ἐν πρὸ ἐν τὰ συμβάντα τῆς ἡμέρας ἐκείνης, τόσῳ κρισίμου δι' αὐτήν. Ἀληθῶς ἀπὸ τῆς πρωΐας μέχρι τῆς ἑσπέρας ἠσθάνετο τὴν ἰδίαν ὑπαρξίν παρηλλαγμένην ὅσον χρόνος μακρὸς δὲν ἤρκεσε νὰ παραλλάξῃ καὶ εἶχε ζήσῃ ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ ἔτους ὅλου ζωῆν.

Ποῦ ἴστατο τὴν πρωΐαν καὶ ποῦ ἐκυλίσθη ἡδῆ; Παρέβαλλεν ἑαυτὴν πρὸς τὰ δένδρα τὰ θάλλοντα ἐπὶ κορυφῆς βουνοῦ, ἅτινα αἰφνιδία θύελλα ἐκρίζοι καὶ κρημνίζει πρὸς τὴν ἄβυσσον. Εἰς φαντασιώδη περιωπὴν εἶχεν ὑψώσῃ τὸν ἴδιον ἔρωτα, ἔρωτα ὑπερτερον πάσης γηίνης ἀδυναμίας, ἔρωτα προσεγγίζοντα πρὸς τὸν οὐρανόν. Καὶ ἰδοὺ αἰφνης ἡ ζηλοτυπία, ἡ ἀκατάσχετος αὐτῆ τοῦ αἰσθήματος λαίλαψ καὶ τὸν ἔρωτα καὶ αὐτὴν μετ' ἐκείνου σῦρει πρὸς τὴν κρημνώδη πραγματικότητα.

Ὡ καὶ! Οὐδ' ἠλπίζεν, οὐδ' ἠξίου πρὸς τὴν ἀγάπην αὐτῆς ἀπόδοσιν πρότερον· ἀλλὰ νῦν ὅτε

ἄλλαι ἀξιώσεις βεβήλως προβάλλονται καὶ ἀπειλοῦσι τὸν ὄλεθρον, πῶς νὰ μὴ ἀμυνθῶσι τὰ ἴδια αὐτῆς αἰσθήματα ; Εἰς τὸ τέμενος τῆς ἀγάπης, ἐν ᾧ γονυκλινῆς αὐτὴ προσήυχeto, εἰσήλαυνεν ἀντιζήλος ἄλλη θρασεῖας περὶ τῆς κτήσεως τοῦ ἱεροῦ τόπου ἐγείρουσα ἀπαιτήσεις. Καὶ δὲν ὤφειλε λοιπὸν ἀπὸ τοῦ ὕψους τῆς προσευχῆς νὰ κατέλθῃ εἰς τὴν ὑποστήριξιν τοῦ προσβαλλομένου δικαίωματος ;

Καὶ συνέκρινε τότε ἡ κόρη τὸ αἶσθημα ἑαυτῆς πρὸς τὸ τῆς ἀντιζήλου. Τί λοιπὸν ; ἡ κοινὴ ἐκείνη καρδιά, εἰς ἣν εἰσήρχeto ὁ τυχὼν διαβάτης, ἀντεμετρεῖτο πρὸς τὴν ἰδικὴν τῆς καρδίας, ἀγνήν, ὅσον ὁ παρθενικὸς αὐτῆς κοιτών ; Καὶ ἐρρίπτοντο εἰς ἐκείνον τὰ ἀπομεινάρια, τὰ ἀποφάγια ἄλλων, καρυκευμένα διὰ περιτέχνων αἰσθηματολογιῶν, εἰς ἐκείνον, εἰς ὃν προθύμως θὰ παρεῖχεν αὐτὴ τὸ αἷμα τῆς ὄλων, ὅπως παρέσχε τὰς ἀπὸ τοῦ δακτύλου ἀναβλυσάσας σταγόνας !

Ἡ σύγκρισις αὐτὴ τὴν νῦχαρίσκει, τὴν ἱκανοποιεῖ καὶ αἰγλή ὑπερηφανείας περιέβαλε πρὸς στιγμὴν τὴν περικαλλῆ αὐτῆς μορφήν. Ἄλλ' αἰφνης συνωφρῶθη πάλιν, τὰ χεῖλη αὐτῆς ὡς ἐξ ἀκαριαίου ἄλλους συνεσπάρθησαν. — Μεθ' ὅλα ταῦτα ὁ Γεώργιος προετίμα τὴν Καλλιόπην ! Ἡ ἰδέα αὐτὴ εἰσήλθεν αἰχμηρὰ ὡς καρφίς εἰς τὸν λογισμὸν τῆς καὶ χίλια ἐπικυρωτικαὶ ἀποδείξεις ἐνεπήγνυον ταύτην ὄλον ἐν βαθύτερον.

Μὴ δὲν ἐκάθητο πλησίον ἐκείνης ἐν τῇ λέμβῳ ; Εἶνε ἀληθές ὅτι ἐκείνη ἔλαβε θέσιν εἰς τὸ πλευρόν του, ἀλλὰ δὲν ἠδύνατο τάχα νὰ μετακινήθῃ ἐπὶ οἰαδήποτε προφάσει, ἂν ἤθελε ; Δὲν τὸ ἔκαμε ; ἄρα νῦχαρίσκειτο ὁμιλῶν καὶ φλυαρῶν μετ' ἐκείνης. Ἐπειτα δὲν ἤκουσε τὰ τολμηρὰ λογοπαίγνια, ἅτινα τῇ ἀπέτεινε κατὰ τὴν ἀλειάν ; Καὶ ἐκεῖ εἰς τὸν περίπατον τοῦ κήπου συνεχῶς δὲν ὠμίλει μετ' ἐκείνης ; Καὶ ὅταν ἐπανήρχοντο διὰ τῆς λέμβου πάλιν δὲν ἐκάθησαν ὁ εἰς πλησίον τοῦ ἄλλου ; Καὶ δὲν τὰς συνῶδεν ὁ Γεώργιος μέχρι τῆς οἰκίας τῆς Καλλιόπης, ὅταν δ' ἐκείνη ἐφυγε, ἐφυγε καὶ αὐτός ; Καὶ ὁ πατήρ τῆς δέ, παρατηρήσας βεβαίως ὅλα ταῦτα, δὲν τῇ ὠμίλησε καθ' ὁδόν, ὅταν ἔμειναν μόνοι ; Πρὸς τί λοιπὸν ἐναθρύνεται ἐπὶ τῇ ὑπεροχῇ τοῦ ἔρωτος αὐτῆς, ἀφοῦ ἐκείνος δὲν δύναται νὰ τὸν ἐκτιμήσῃ ;

Ἄλλ' ἀφοῦ ἀγνοεῖ τὴν ὑπαρξιν τοῦ κεκρυμένου αὐτοῦ αἰσθήματος, τὸ ὅποιον ἐμπνέει ὁ νέος, πῶς εἶνε δυνατόν καὶ νὰ φέρῃ τοῦτο εἰς ἀντιπαραβολὴν πρὸς τῆς ἐπιπολαίου Καλλιόπης τὰς ἐρωτοτροπίας ; Δὲν εἶνε λόγος αὐτῆς. Ἀρκούμενος καὶ ὑπερστούμενος ἐν τῷ ταπεινῷ τούτῳ εἶδει τοῦ αἰσθήματος, ἔπεται ὅτι ἐνδομύχως δὲν ἔχει ὑψηλοτέραν τινα, ἰδανικωτέραν ἰδέαν περὶ ἀγάπης ἐν γένει, ὅτι ἐννοεῖ ταύτην ἀπλῆν τέρ-

ψιν, παιδιάν, οὐχ αἰσθημα δεσμεῦον τὴν ὑπαρξιν ὄλην.

Ἦτο ἄνθρωπος τοῦ κόσμου, νέος διαγαγὼν ἐν ἀσωτίᾳ καὶ πλήρῃ ἐλαφρότητος—φυσικώτατα ὁ χαρακτήρ αὐτοῦ ἠρμόζετο πρὸς τὸν τῆς Καλλιόπης. Ἔως τῶρα δὲν τὸν εἶχεν ἐννοήσῃ καλῶς τὸν ἐπλάττε, τὸν ἐφανταζeto ἄλλοιον, καὶ ὡς τοιοῦτον τὸν εἶχεν ἀγαπήσῃ. Αἰρομένων τῶν προσόντων τούτων, διατί νὰ μὴ ἀρτῆ καὶ ἡ ἐκ τούτου προκληθεῖσα ἀγάπη ; Διατί ; Πόσα τοιαῦτα ἄλυτα διατί ἔχει ἡ ἀνθρωπίνη καρδιά.

Ἡ Ζωὴ ὠμολόγει ὅτι ἡ ὑπερηφανεία αὐτῆς ἔταπεινοῦτο διὰ τῆς πρὸς τὸν ἀνάξιον αὐτὸν ἀγάπης, καὶ ὅμως τὸν ἠγάπα ! Ἀνεγνώριζεν ὅτι ἐσπιλοῦτο ἡ ἀγνότης αὐτῆς ἀνταγωνιζομένη πρὸς ἀναξίαν ἀντίπαλον, καὶ ὅμως ἠγάπα τὸν Γεώργιον. Ὑπὲρ τὰ πολυτάραχα κύματα ἅτινα ἤρχοντο καὶ συνεκλόνουν τὴν καρδίαν αὐτῆς ἐπέπλεον ὡς ἐπάργυρος ἀφρός ἡ ἀγάπη !

Τὰ ἐπιχειρήματα πάντα, ὅσα προσεπάθει ν' ἀντλήσῃ ὅπως πείσῃ ἑαυτὴν ὅτι δὲν πρέπει νὰ ἀγαπᾷ ἐκείνον, τὰ ἐπιχειρήματα ταῦτα ἀκριδῶς ἐπὶ τῆς ἀγάπης τῆς. Καὶ ἐν παραφορᾷ ἐφίλει τὸν δακτυλον αὐτῆς, ἐφ' οὗ εἶχον ἐγγίσῃ τοῦ φιλητάτου τὰ χεῖλη, καὶ τὸ στόμα ἐφλογοῖτο ἐκ τῆς ἐπαφῆς καὶ ἐφρικία καθ' ὅλα τὰ μέλη. Ἦτο λοιπὸν ἀπλοῦν φιλοφρόνημα θρασύ—ὅ,τι εἶχε πράξει ὁ νέος τὴν ἡμέραν ἐκείνην ἐν τῷ κήπῳ ; Ἄν οὕτω τὸ ἐθεώρει αὐτός, ἀλλ' αὐτὴ ἄλλως τὸ ἐξελάμβανε. Ἄν ἐκείνος οὐδὲν ἠσθάνετο ἀπὸ τὸ αἷμα τὸ ὅποιον ἀπεμύζησεν, ἂν ἐξ αὐτοῦ δὲν μετέλαβε τὴν ἱερὰν θερμότητα ἧτις τὸ ἐθερμαίνει, ἀλλ' αὐτὴ ἠσθάνετο τὸ φιλημά του διαρκές, τὴν θωπείαν τῶν χειλέων του ἀκόμη ἐκεῖ ἐπὶ τοῦ δακτύλου ἀπομυζῶσαν καὶ τὸ αἷμα αὐτῆς ὁμοῦ καὶ τὴν ζωὴν.

Αἰσθανομένη ἄριστον ἐπιθυμίαν, ἣν ἠδύναται νὰ ἐκπληρώσῃ, ἀνυπόφορον στενοχωρίαν ἢς ἠδύναται ν' ἀπαλλαγῇ, πνιγομένη ἐκ τῶν δακρύων, ἅτινα ἐσωρεῦοντο ἐν τοῖς ὀφθαλμοῖς τῆς καὶ δὲν ἠδύνατο νὰ ρεῦσῃ, ἤνοιξεν ἐντελῶς τὸ παράθυρον καὶ ἔκλινε πρὸς τὰ ἔξω τὸ σῶμα βεβαίως ἀναπνεύσασα. Ἡ εἰσορμησάσα νυκτία αὖρα εἴθεσε τὸν λύχον. Ἡ νύξ ἦτο ἀσέληνος ἐτι οἱ ἀστέρες ἐσελάγιζον τρομωδῶς ὡς καμμουμένοι ὀφθαλμοί, ποῦ καὶ ποῦ ἐφαίνοντο φωτισμένα τινὰ παράθυρα. Οἱ γρύλλοι ἠγρύπνουν φλυαροῦντες μονοτόνως καὶ πέραν ἀπὸ τοῦ βραχύδους λόφου ἐφέρετο ὑπὸ τοῦ ἀέρος ἀπαίσιος ὀλολυγμὸς γλαυκός.

Ἡ κόρη ἠτένισε πρὸς τὸν οὐρανὸν ζητοῦσα ἐκεῖθεν παραμυθίαν καὶ ἐνθάρρυνσιν· ἀλλ' οἱ ἀστέρες ἔμειναν ἄφωνοι. Ἐρρίψε τὸ βλέμμα πέραν πρὸς τὸ πέλαγος· ἀλλ' ὡς ἀπάντησις ἤλ-

θεν ἐκεῖθεν ψυχρὰ ἀνέμου πνοή. Καὶ τὸ σκότος καὶ ἡ πένθιμος σιωπὴ καὶ τῶν γρύλλων τὸ τερέτισμα καὶ τῆς γλαυκῆς οἱ γόοι ἐκορύφωσαν τῆς νεανίδος τὴν ἀπόγνωσιν. Ἐπεθύμησε ν' ἀποθάνῃ τὴν ὥραν ἐκείνην. Προσέβλεψεν ἀπὸ τοῦ παραθύρου τὸ ἔδαφος, ἀλλὰ δὲν ἦτο ἀρκετὰ ὑψηλὰ. Περιῆλθε δις καὶ τρίς τὸ δωμάτιον ἀνεζητοῦσά τι τέλος εἰς αἰφνιδίαν ἐμπνευσιν ἐνδοῦσα, ἤρχισε μετὰ γοργότητος ν' ἀπεκδύηται. Καὶ ὡς ἀπέμεινε μετὰ μόνου τοῦ χιτῶνος, ἀπορρίψασα τὰ λοιπὰ ἀναμῖξ ἐπὶ τοῦ δαπέδου, εὔρε ψηλαφῶσα τὸν νιπτῆρα καὶ βυθίσασα ἐν τῷ ὕδατι τὸ προσόψιον περιέβαλε τοὺς γυμνοὺς ὤμους.

Ὁ ἄνεμος τῆς νυκτὸς καθίστα παγεράν τὴν ἐπαφὴν τοῦ ὕγρου πανίου καὶ ἐρρίγει ἡ κόρη καὶ ἐκρότουσιν οἱ ὀδόντες αὐτῆς ἐκ τοῦ ψύχους. Ἐν τούτοις ἔμεινε κεκλιμένη εἰς τὸ ἀνοιχτὸν παράθυρον ἐπὶ πολὺ, ἕως οὗ αἱ δυνάμεις αὐτῆς ἐλύθησαν τελείως καὶ τότε ἐρρίφη ἐπὶ τῆς κλίνης. Ὁ ὕπνος αὐτῆς ὑπῆρξε διακεκομμένος καὶ ἀνησυχος. Μόλις ἐκλείοντο τὰ βλέφαρα αὐτῆς ἐν καὶ τὸ αὐτὸ ὄνειρον ἐζωγραφεῖτο ἐν τῷ σκότει : ὁ Γεώργιος ἠγάπα τὴν Καλλιόπην.

Καὶ ἐνῶ ἡ δύστηνος κόρη τοιαῦτα ὕφιστατο τὴν νύκτα ἐκείνην, ὁ νέος ἔμπορος διατρίψας μέχρι τῆς δεκάτης ἐν τῷ καφεναίῳ ἐπανῆλθεν οἰκαδὲ καὶ ἐκοιμήθη γλυκύτατα συλλογιζόμενος ὅτι ἦδη μετὰ τὴν γνωριμίαν καὶ τῆς ἄλλης ὠραίας νεανίδος, τῆς ζωηρᾶς κόρης τοῦ κ. Μαθθαία, ἧτις συνεπλήρου ἐν τῇ καλαισθησίᾳ του ὅ,τι ἔλειπεν ἀπὸ τῆς Ζωῆς, ἐξησφάλιζεν εὐαρεστοῦς ἡμέρας ἐν τῇ ζηρονήσῳ τοῦ Αἰγαίου, ὅπου τὸν ἐξώρισεν πρὸς ἀπολύμανσιν ἀπὸ τῶν κοσμικῶν πειρασμῶν ἢ αὐστηρὰ τοῦ θεοῦ Ζαφείρη φιλοστοργία. Καὶ ἐν τῷ ὄνειρῳ του αἱ δύο ἐκείναι νεανικαὶ μορφαὶ παραδόξως συνεχέοντο, ταυτιζόμεναι εἰς μίαν καὶ μόνην τελείαν καὶ ἀπαράμιλλον.

Γ.

Ἡ Ζωὴ ἠγέρθη τῆς κλίνης τὴν συνήθη πρωινήν ὥραν. Ἡ ἐπάνοδος τῆς ἡμέρας κατεσίγασε τοὺς νυκτερινούς παροξυσμούς, ἀλλὰ τὰ ἴχνη αὐτῶν ἀπέμενον τετυπωμένα ἐπὶ τῆς ὠχρᾶς μορφῆς τῆς κόρης. Πρῶτα τῆς μητρὸς τὰ βλέμματα μετ' ἀνησυχίας παρετήρησαν τοῦτο :
— Καλὰ εἶσαι, Ζωήτσα, σήμερα ;
— Γιατί, μητέρα ;
— Εἶσαι χλωμὴ, ἀφανισμένη.
— Θὰ κουράσθηκα ἐχθές, ὅλη τὴν ἡμέρα 'ς τὸ πόδι... .

— Δὲν εἶνε λοιπὸν καμμιὰ ἀνάγκη νὰ κουρασθῆς καὶ σήμερα.

Καὶ δὲν τὴν ἀφῆκε ν' ἀσχοληθῇ ὡς συνήθως

εἰς τὸν καθημερινὸν εὐτρεπισμὸν τοῦ οἴκου. Ἄλλ' οὐδὲ ἦτο δυνατόν τοῦτο τῇ νεανίδι. Καθ' ὄλον τὸ σῶμα ἠσθάνετο βαθμηδὸν ἐπιτεινομένην κόπωσιν· τὰ μέλη τῆς καθίσταντο βαρέα ὡς μολύβδινα, αἱ κλειδώσεις ἐπόνουν εἰς πᾶσαν κίνησιν, τὰς πλευρὰς συνέσφιγγον ἀόρατοι πῆδαι, ἐν τῷ στήθει ἐκέντα αὐτὴν ὄξεα ἄκανθα. Προσεπάθησε νὰ βράψῃ, ἀλλ' αἱ χεῖρες αὐτῆς ἐπιπτον ὡς παράλυτοι ἐπὶ τῶν γονάτων. Ἐκλίνε πλαγίως ἐπὶ τοῦ ἀνακλίντρου τὴν κεφαλὴν καὶ ἔκλεισε τὰ βλέφαρα χωρὶς νὰποκοιμηθῇ. Τὴν μεσημβρίαν ἐν τῇ τραπέζῃ προσεπάθησε διὰ τῆς βίας νὰ φάγῃ, ἀλλὰ δὲν ἠδυνήθη νὰ προχωρήσῃ πλέον τοῦ ζωμοῦ. Τῶν γονέων ἡ ἀνησυχία ἐπετεινετο :

— Μὰ αἰσθάνεσαι τίποτε ; πονεῖς πρῶθενά ; μὴν ἐκρύωσες χθές ; ἠρώτα κατ' ἐπανάληψιν ὁ Καπετὰν Κωσταντῆς, οὗ ἡ ὑποκαθάνουσα πρὸς τὴν κόρην στοργὴ ἐξεδηλοῦτο ὡς αἰετὶς ἐβλεπε ταύτην ἐθυμον.

— Ὅχι, πατέρα, μὴν ἀνησυχῆς· δὲν ἔχω τίποτε, ἐκουράσθηκα ἴλιγο—θὰ περάσῃ.

Καὶ ὁ πατήρ ἀπῆλθε τὸ ἀπόγευμα εἰς τὴν ἐργασίαν αὐτοῦ οὐχὶ ἀπηλλαγμένος πάσης ἀνησυχίας.

Ἡ Ζωὴ ἐκοιμήθη ἐνδεδυμένη ἐπὶ τῆς κλίνης αὐτῆς καὶ ἐξύπνησε μετ' ὀλίγον βιαίως ἐξ ἠχηροῦ φιλημάτος ἐπὶ τῆς δεξιᾶς παρεῖας. Τρομάξασα ἀνετινάχθη καὶ εἶδε πρὸ αὐτῆς τὴν εὐθυμον καὶ ὑπὲρ τοτε γελοέσαν μορφήν τῆς Καλλιόπης.

— Σ' ἐξύπνησα, καυμένη, ἀλλὰ δὲν ἔμπορῶσα νὰ ἠσυχάσω 'ς τὸ σπῆτι· ἤθελα νὰ λθῶ νὰ σ' τὰ πῶ, γιὰτὶ πνίγομαι, πνίγομαι ἀπὸ τὴν χαρὰ μου.

Καὶ ἐνηγκαλίσθη πάλιν καὶ ἐφίλει ἐπανειλημένως τὴν Ζωὴν. Ἐπὶ ταῖς περιπτώσεις τῆς ἀντιζήλου καὶ ταῖς θωπείαις αὐτῆς ἡ κόρη ἐφρικίασεν· εἶχεν ἀρχίσῃ ἦδη ἀπὸ τῆς χθεσινῆς ἐσπέρας νὰ αἰσθάνεται πρὸς τὴν αἴτιον τῶν πόνων τῆς, καίπερ ἔνοχον ἐν ἀγνοίᾳ, αἰσθημάτι, ὅπερ ἦτο τὸ πρῶτον σπέρμα μίσους. Ἡ εὐθυμία τῆς ἀντιζήλου ἀντιτιθεμένη τὸσον ἀποτόμως πρὸς τὴν ἰδίαν διάθεσιν, ἡ ἐχχειλιζούσα χαρὰ, ἣν ἤρχετο νὰ μεταγγίσῃ δηλητηριώδη εἰς τὴν ἀλγούσαν αὐτῆς καρδίαν, ἐπέτειναν τὸσον τὸ αἶσθημα τοῦτο ἐν ἀκαρδίᾳ, ὥστε ἡ Ζωὴ μικροῦ δεῖν ἀπώθησε τὰς προδοτικὰς ἐκείνας θυσίας ἵν' ἀποκαλυπτομένη μετρηθῇ κατὰ πρόσωπον πρὸς τὴν ἀντίπαλον. Ἄλλ' ἡ ὑπερηφανία τῆς ἀγάπης αὐτῆς συνεκράτησε τὴν στιγμιαίαν παραφορὰν. Τί λοιπὸν ; ἢ ἀπεκάλυπτε τὸ ἱερὸν μυστικὸν διὰ νὰ προκαλέσῃ τὸν οἶκτον τῆς εὐτυχῆς ἐκείνης ἀντιζήλου ; Ὅχι, ποτέ· ἐπρεπε νὰ ὑπομείνῃ ὡς ἀληθῆς τῆς ἀγάπης μάρτυς.

— Λέγε λοιπόν, είπε πρὸς τὴν Καλλιόπην· τί μ' ἐπιζεις μὲ φιλιὰ χωρὶς νὰ μου λές τίποτε.

Καὶ ἔσφουεν αὐτὴν καὶ τὴν ἐκάθισεν ἐπὶ τῆς κλίνης πλησίον τῆς. Καὶ ἡ τρελλὴ κόρη θέλουσα νὰ τὰ εἶπῃ ὅλα καὶ νὰ τὰ εἶπῃ ταχέως ἤρχισεν ἐν ἀσυναρτήτῳ ἀλληλουχίᾳ πνιγομένη ἐκ τῆς γοργότητος καὶ χειρονομούσα.

— Ὅλη νύχτα δὲν ἐκοιμήθηκα ἀπὸ τῆς χαρᾶς μου... μὰ δὲν εἶχα καὶ δίκη, καυμένη, πὲς καὶ σὺ, ... Ὁ Γεώργιος εἶδες χθὲς πῶς μου ἐφέρθηκε... μὲ τὰ λόγια, μὲ τὰ καυώματά του, μὲ κάθε τι ἔδειξε πῶς μὲ συμπαθεῖ τέλος πάντων... Ἐγὼ, τὸ λέω, εἶμαι ξετρελλαμένη μαζί του... Νὰ, ἀπόψε νὰ μου λείγῃ νὰ φύγωμε νὰ πάμε 'ς τὴν Ἀμερική, 'ς τὴν ἄκρη τοῦ κόσμου ἐπήγαινα.— Τί ἔλεγα... Ἄ, ναί!... λοιπὸν καὶ ὁ πατέρας καὶ ἡ μητέρα τὸ παρατήρησαν αὐτό... Πρέπει νὰ ζεῦρῃς πῶς ὁ πατέρας δὲ εἶνε ξετρελλαμένος μὲ τὸν Γεώργιον, περὶ πολὺ ἀπὸ 'μένα... καὶ οἱ ἄλλοι 'ς τὸ σπίτι... μόνον ἡ Ἐλένη δὲν τὸν χωνεύει, γιατί ζηλεύει—ποιὸς τὴ λογαριάζει.— Λοιπὸν, ποῦ λές, ἐχθὲς τὴν νύχτα ὅτι ἐπλάγιασα— ἡ Ἐλένη εἶχε κοιμηθῆ καὶ ἐροχάλιζε—ἐγὼ δὲν εἶχα ὕπνον—ἀκούω 'ς τὴν πλαγιὴν κάμαρα τὸν πατέρα καὶ ἐμιλοῦσε μὲ τὴν μητέρα. Δὲν καταλάβαινα τί ἔλεγε, μόνον ἐξαφνα ἀκούω τὸ ὄνομά μου. Ξεῦρεις τί περιεργὴ εἶμαι... ἐσὺ νὰ ἦσουν τί θάκανες;—Ἐγὼ σηκώθηκα καὶ ζύγωσα 'ς τὴν κλειστὴν μεσόπορτα... Τί στραβόνεις τὸ στόμα σου; Κακὰ ἔκανα, θὰ 'πῆς. Τὸ 'ξεύρω μὰ δὲν βαστοῦσα... Τί ἀκούω λοιπὸν; ἂν τωρῆς;

Καὶ ἐστάθη ἵνα ἀναπνεύσῃ. Ἐπειδὴ δὲ ἡ Ζωὴ ἀντὶ ἀπαντήσεως ἀνέσεισεν ἀπορηματικῶς ῥοῦς ὤμους, ἡ Καλλιόπη εὐθύς ἐξηκολούθησε:

— Κ' ἐγὼ τὸ συλλογίσθηκα γιὰ μιὰ στιγμή σήμερον αὐτὸ—ἔλεγον ἡ μητέρα... βλέπεις ἡ ὁμιλία ἦτον 'ς τὴ μέση—μὰ εἶνε πρῶτα ἡ Ἐλένη ἐμπόδιο... Δὲν τὰ 'ξεῖρω ἐγὼ αὐτὰ, ἀποκρίθηκεν ὁ πατέρας, καθεμὶὰ μὲ τὴν τύχη τῆς... ἡ μιὰ δὲν πρέπει νὰ κόβῃ τῆς ἄλλης τὴν τύχη. Φῶς φανερὸ ἡ Καλλιόπη τοῦ νοστιμεύεται, τὰ εἶδες σήμερον 'ξεῖστερα πλειά! Ἐγὼ λέω νὰ κάνωμε τὸ σταυρὸ μας, κάθε 'μέρα δὲν βρίσκονται τέτοιοι γαμπροί.— Μὰ εἶσαι καὶ σίγουρος πῶς ἔστρωσε τὸρα 'ς τὴ δουλειά· πρὶν ἦτον ἄσπυτος, παραλυμένος, ἔφαγε παρὰ καὶ παρὰ... λέει ἡ μητέρα—Ἀκούς ἐκεῖ λόγια; γιὰ νὰ πάρῃ τὸ μέρος τῆς Ἐλένης τάχα νὰ μὴ χάσῃ τὰ πρωτεῖά τῆς... Μὰ ὁ πατέρας καλὰ τὴν ἀποστόμωσε:— Νὰ σοῦ 'πῶ γυναίκα, μιὰ φορὰ ὁ ἄνθρωπος, θὰ κάνῃ τρέλλαις 'ς τὴ ζωὴν τοῦ ὅποιος τῆς κάνῃ νέος, στρώνει 'ς τὴ δουλειὰ καὶ φρονιμεύει, ὅποιος εἶνε νερόβραστος 'ς τὰ νειάτα, ξετρελλαινέται 'ς τὰ γεράματα. Ὁ

Γεώργιος εἶδε τὸν κόσμο, τὸν ἐγλέντισε, τὸν βαρέθηκε καὶ θὰ γίνῃ νοικοκύρης ποῦ δὲν θάχῃ ταίρι, ἀκούε με 'μένα... Πάλι ἡ μητέρα βγήκε νὰ 'πῆ πῶς καλὰ αὐτὰ ποῦ λές ἐσὺ, μὰ ὁ Καπετὰν Κωσταντῆς λέει ἄλλα γι' αὐτὸν: Καλὴ καρδιά, λέει, μὰ κεφάλι χαλασμένο... Νὰ ἰδῆς τότε τί τῆς ἀποκρίνεται ὁ πατέρας... σ' τὸ λέω γιὰ νὰ γελάσῃς μὲ τὴν παράξενη ιδέα ποῦ τοῦχεν ἔρθῃ... — Καὶ δὲν καταλαβαίνεις, λέει, γυναίκα, πῶς ὁ Καπετὰν Κωσταντῆς τὸν ἔχει 'ματιάση γιὰ τὴν κόρη του καὶ τὰ λέει αὐτὰ γιὰ ν' ἀποκοιμίζῃ τοὺς ἄλλους;...

Μετὰ τοὺς τελευταίους λόγους ἡ Ζωὴ ἔδρακε τὸ χεῖλος καὶ συνεταράχθη τὸ σῶμά τῆς ὅλον, ἐν τούτοις ἐμειδίασε θεσιασμένως. Ἡ Καλλιόπη τότε μόλις παρετήρησε τὴν ἡλλοιωμένην μορφήν αὐτῆς:

— Μὰ τί ἔχεις; σὺ εἶσαι σὰν τὸ κερὶ κίτρινη. Εἶσαι ἄρρωστη;

— Κακοδιάθετη 'λίγο, ἐκουράσθηκα πολὺ χθὲς. — Καὶ ἐγὼ ἐκουράσθηκα, ἀλλὰ μ' αὐτὰ μου πέρασεν ἡ κούρασι... μὰ δὲν ἔχω δίκη; πὲς λοιπὸν. Καὶ ἤρπασε τὰς χεῖρας τῆς Ζωῆς.

— Βέβαια ἔχεις δίκαιον, ἐφέλλισεν ἡ τάλαινα κόρη.

— Μὰ τὰ χεῖρά σου καῖνε, ἔχεις ζέστη. Πονεῖς πουθενά;

— Δὲν βαρύνεσαι, ζέστη! εἶνε ζέστη ἐδῶ μέσα, πᾶμε ἐξῶ 'λίγο 'ς τὰ νοικιά.

Ἐβάδισε μετὰ κόπου πρὸς τὸν ἐξώστην, τὰ γόνατά τῆς ἔλθοντο. Ἐκάθησαν ἐκεῖ ἀπέναντι ἀλλήλων καὶ ἡ Καλλιόπη ἤρχισε νὰ φλυαρῇ περὶ τοῦ μέλλοντος ἀρραβωνός τῆς, ὃν ἐθεώρει πλέον τετελεσμένον. Ἐσυλλογίζετο τί φόρεμα θὰ παραγγεῖλῃ, ἂν πρέπει νὰ εἶνε λευκὸν ἢ κωνοῦν ἢ ροδόχρουν καὶ πῶς θὰ καταρτίσῃ τὴν προῖκα αὐτῆς, ἢν ὁ πατὴρ βεβαίως θὰ παρήγγελλεν εἰς Εὐρώπην. Καὶ ἐλεπτολόγει ἀκόμη περὶ τοῦ μέλλοντος οἴκου, περὶ ἐπίπλων, περὶ ὑπηρετῶν. Ἐλεγε πῶς θὰ ἠγάπα τὸν σύζυγόν τῆς, πῶς θὰ προσεῖχε νὰ μὴ τὸν λυπήσῃ ποτὲ, πῶς δὲν θὰ ἐγύριζε νὰ ἰδῇ πλέον ἄλλον. Ὅλα τὰ φανταστικὰ σχέδια ὅσα ἀνκυκλοῦσι ἐν νῷ αἱ ἐν ὄρα γάμου νεάνιδες, διαλυόμενα ὑπὸ τῆς ἀμειλικτοῦ πραγματικότητος, ὡς ἡ πρωϊνὴ ἡμίχλη ὑπὸ τοῦ θερινοῦ ἡλίου.

Καὶ ἡ Ζωὴ ἤκουεν ὅλα ταῦτα καὶ παρηκολούθει ἐν προπλάσματι ἀνεγειρόμενον τὸ περικαλλὲς ἐκεῖνο τῆς εὐτυχίας μέγαρον, ὅπερ ἐθεμελιούτο ἐπὶ τῶν ἐρειπίων τῆς ἰδίας αὐτῆς ἀγάπης.

ΙΑ.

Ἀπὸ τοῦ ἄκρου τῆς ὁδοῦ προβάλλοντα εἶδεν αἴφνης ἡ πρὸς τὸ μέρος ἐκεῖνο ἐστραμμένη Καλλιόπη τὸν Καπετὰν Κωσταντῆν:

— Ζωήσα, ὁ πατέρας σου ἔρχεται.

— Μπα, τόσῳ 'νωρὶς πῶς γίνεται; εἶπε μετ' ἀνησυχίας καὶ ἐστράφη νὰ ἰδῇ.

— Καλησπέρα, Καλλιόπη, ἐφώνησεν ἐκεῖνος προσεγγίσας καὶ στάς ὑπὸ τὸν ἐξώστην, τί κάνεις, Ζωήσα; Καλὰ θὰ ἦσαι ἀφοῦ κάθουσαι ἐξῶ.

— Δὲν ἔχω τίποτε. Καὶ πῶς ἔτσι γλήγωρα ἀπόψε, πατέρα;

— Εἶχα τὴν ἔννοια σου καὶ ἤρθα νὰ σὲ ἰδῶ πῶς εἶσαι. Ἡ μητέρα σου εἶνε σπίτι;

— Ὅχι, 'πῆγε ἐδῶ παρακάτω 'ς τὴν κυρὰ Ἀντωνάιννα, ποῦ ἔπεσε χθὲς καὶ κτύπησε τὸ γόνατό τῆς ἡ κακομοῖρα!...

— Μπα τὴ δύστυχη!... Πάω καὶ ἐγὼ ὡς ἐκεῖ μιὰ 'ματιὰ καὶ ἐρχόμαστε μαζί.— Ἀλήθεια, 'ξεχάσα τὸ σπουδαιότερο, προσέθηκεν ἐπιστραφεῖς, ὁ Γεώργιος ἔλαβε γράμματα πῶς ὁ θεῖός του 'ς τὸ Τριέστι εἶνε ἄρρωστος βαρεῖα καὶ φεύγει βιαστικός· τόσο βιαστικός, ποῦ οὔτε πρόφθαινε νάρθῃ νὰ σὰς ἀποχαιρετίσῃ 'ς τὸ σπίτι.

Αἱ δύο νεάνιδες ἀνεσκίρτησαν· ἡ ἀπροσδόκητος εἰδησις τὰς ἐπληξεν ἐν τῇ καρδίᾳ.

— Καὶ πότε φεύγει; ἠρώτησε πελιδνὴ ἡ Καλλιόπη.

— Τώρα τὸν ἐμπαρκάρισα· 'εἰ 'λίγη ὥρα θὰ ἰδῆτε τὸ αὐστριακὸ ποῦ θὰ περάσῃ, μ' αὐτὸ φεύγει. Καὶ ὁ Καπετὰν Κωσταντῆς ἐξηκολούθησεν ἡσυχος τὸν δρόμον του.

Ἡ Καλλιόπη, ἣτις εἶχεν ἤδη ἐγερεθῆ, εἰσῆλθε δρμαία εἰς τὴν αἴθουσαν καὶ τὴν μορφήν καλύψασα διὰ τοῦ μαντιλίου ἐρρίφθη θρηνοῦσα ἐπὶ τοῦ ἀνακλίντρου.

Ἄναυδος, ἀκίνητος, ἀπολελιθωμένη ἀπέμεινεν ἐπὶ τῆς θέσεως αὐτῆς ἡ Ζωὴ. Τὴν προτέραν ὠχρότητα διεδέχθη αἰφνιδία συσώρευσις αἵματος πρὸς τὴν μορφήν, ἣτις κατέστη πορφυρᾶ, μελανὴ σχεδόν· οἱ ὀφθαλμοὶ διεστάλησαν, ὡς ἂν ἐμελλον νὰ ἐκχυθῶσι τῶν κογχῶν. Προσεπάθει νὰ ἐγερεθῇ ἵνα εἰσέλθῃ καὶ ἐκείνη, ἀλλὰ μετὰ τὸ πρῶτον βῆμα κατέπεσε βαρεῖα ἐπὶ τοῦ διαπέδου παρὰ τὴν θύραν τοῦ ἐξώστου.

Ἡ Καλλιόπη ἀνεπήδησεν ἔντρομος καὶ ἔδραμε πρὸς αὐτήν.

— Τί ἔχεις; τί ἔπαθες; Καὶ προσεπάθει νὰ τὴν ὑπογείρῃ.

— Τίποτε... ζάλη μου ἦλθε. Καὶ ἔσφιγγε διὰ τῆς χειρὸς τὸ μέτωπον καὶ τοὺς κροτάφους.

Βοηθουμένη ὑπὸ τῆς Καλλιόπης ἐκάθησεν ἐπὶ ἐδράνου.

— Θέλεις τίποτε; νὰ φωνάξω τῆς Φλωροῦς νὰ 'πάῃ γιὰ τὴ μητέρα σου;

— Ὅχι, ὄχι! μὴν τὴν ἀνησυχῆσῃς ἄδικα, δὲν ἔχω τίποτε· δός μου ὀλίγον νερό.

Ἡ Καλλιόπη μὲ τοὺς ὀφθαλμούς πληρεῖς δακρύων, λησμονήσασα πρὸς στιγμήν τὴν ἰδίαν λύπην, ἔσπευσε νὰ φέρῃ ὕδωρ ἀπὸ τῆς ἐν τῷ

ἐξώστη σταύρου. Ἡ Ζωὴ ἔπιεν ὀλίγον κατὰ σταγόνας καὶ ἔβρεξε τοὺς κροτάφους. Ἡ μορφή αὐτῆς ἀνέλαβε πάλιν τὴν προτέραν ἀγαλματώδη ὠχρότητα. Καὶ ἡ Καλλιόπη τότε ἐκάθησεν κάτω πρὸ αὐτῆς καὶ ἔκρυψε κλαίουσα τὴν κεφαλὴν ἐπὶ τῶν γονάτων τῆς:

— Εἶμαι δυστυχημένη... ὅλη μου ἡ χαρὰ, ὅλη μου ἡ εὐτυχία 'εἰ μιὰ στιγμή ἐσκόρπισαν... τί τὴν θέλω τὴ ζωὴ τὸρα!...

Ἡ Ζωὴ ἀνήγειρε διὰ τῶν χειρῶν τὴν κεφαλὴν τῆς θρηνοῦσης καὶ προσήλωσε τοὺς μέλανας αὐτῆς ὀφθαλμούς ἐπὶ τῶν γαλανῶν ἐκείνης.

— Δὲν εἶνε ἡ δυστυχία σου τόσο μεγάλη, γι' αὐτὸ ξεθυμαίνει μὲ λόγια καὶ δάκρυα. Θὰ παρηγορηθῆς πολὺ γρήγορα ἐσὺ... .

Καὶ ἐτόνισε τόσῳ παραδόξως τὴν τελευταίαν λέξιν, ὥστε αἰφνιδία, ἀκαριαία τις ιδέα ἀνέθορεν ἐν τῷ νῷ τῆς Καλλιόπης καὶ ἐκ τῶν χειρῶν αὐτῆς ὁρμηφύτως, ἀκουσίως σχεδὸν ἐξέφυγεν ἡ ἐρώτησις:

— Καὶ σὺ; . . .

Ἡ Ζωὴ ἀνηγέρθη βιαίως ἐκ τοῦ ἐδράνου καὶ ἡ Καλλιόπη ἐκπληκτος ἐπὶ τῇ ἀποκαλύψει τοῦ μεγάλου μυστικοῦ, περὶ οὗ οὐδ' ἀμφέβαλλε πλέον, ἀπέμεινεν ἐτι γονυπετῆς πρὸ τῆς κενῆς θέσεως:

— Καὶ σὺ τὸν ἀγαπᾷς! . . . ἐφέλλισε.

— Κ' ἐγὼ τὸν ἀγαπῶ; ὑπέλαβεν ἐκείνη μετ' εἰρωνικοῦ τόνου ἐπαναλαμβάνουσα τὴν ἐρώτησιν. Μήπως νομίζεις ὅτι ὁμοιάζει, ὅτι συγκρίνεται τὸ ἰδικὸν μου αἰσθημα μὲ τὸ ἰδικὸν σου; Ἐγὼ τὸν ἀγαπῶ! Ναί λοιπὸν. Τὴν καρδιά μου κλειστὴν ἕως τὸρα πρῶτην φορὰν τὴν ἀνοιξα εἰς αὐτόν. Οὔτε ἤλπισα οὔτε ἐπρόσμενα τίποτε, οὔτε τοῦ ἔδειξα μὲ τετριμμένα γλυκὰ λόγια ὅτι τὸν ἀγαπῶ. Φεύγει καὶ οὔτε 'ξεῖρει οὔτε φαντάζεται τί πληγὴν ἀφίνει 'ς αὐτὴν τὴν καρδιά ἐδῶ. Ἐγὼ τὸν ἀγαπῶ, καὶ τὸν ἀγάπησα, ὅχι ἐπειδὴ ἔτυχε νὰ εἶνε καὶ αὐτὸς ἕνας ἀφ' ὅσους ἐγνώρισα, ὅχι γιὰτὶ ἦλθεν ἡ σειρά του, ὅχι γιὰ νὰ φανῶ πῶς εἶμαι ἐρωτευμένη—τὸν ἀγάπησα, γιὰτὶ ἔτσι μου ἦτον πεπωμένον.

Καὶ ἐσταυρωμένης ἔχουσα τὰς χεῖρας, τὴν κεφαλὴν ἠνωρθωμένην ἐπρόφερε τοὺς λόγους τούτους μετὰ τόνου ὑπερηφανίας ἄμα καὶ τραγικῆς τινος ἀποφασέως. Ἡ δὲ ἀντίζηλος, γονυπετῆς εἰσέτι, ἀπεδέχετο τὰς πλαγίας ἐκείνας μομφὰς ἄνευ ὀργῆς τεταπεινωμένης ὑπὸ τὸ μεγαλεῖον τοῦ ἀτυχοῦς ἐκείνου ἔρωτος, ὅστις ὠρθοῦτο γίγας πρὸ τοῦ ἰδίου αὐτῆς μειρακιώδους αἰσθηματος. Συρθεῖσα τέλος πρὸς τὴν Ζωὴν περιεπτύχθη τὰ γόνατα αὐτῆς:

— Συγχώρησέ με! . . . Χωρὶς νὰ τὸ 'ξεύρω ἡ ἀνόητη σ' ἐπύκρυνα τόσαις φοραῖς καὶ χθὲς καὶ σήμερον μάλιστα. . . Συγχώρησέ με!

Ἡ Ζωὴ ἀντὶ ἀπαντήσεως ἀνήγειρε καὶ κατεπίλησεν αὐτήν:

—“Οχι, δὲν ἔχω τίποτε μαζί σου, Καλλιόπη μου, τίποτε δὲν μούκανες: ἔτσι ἦτο πεπρωμένον. Καί ἔλεγε ταῦτα μετ' ἀπιστεύτου ἀταραξίας, ἐνῶ ἡ Καλλιόπη ἐφέλλιζεν ὀλολύουσα:

— Ἐσύ ξεύρεις γ' ἀγαπᾶς, ἐσένα σοῦ ἄξιζεν ἐκεῖνος. . . . Τί εἶμαι ἐγὼ ἄπροστά σου; . . . μιά ἀνόητη, μιά τρελλή, μιά ἀσυλλόγιστη, μιά χαμένη. . .

— Σώπαινε, ἄφησέ τα αὐτὰ τὰ λόγια. Ὅ, τι ἐγίνε ἐγίνε, ὅλα ἐτελείωσαν ὡς ἐδῶ. Μόνον ἓνα θέλω ἀπὸ σένα: ἔς αὐτὸν τὸν σταυρὸ τὸν βαπτιστικό σου ποῦ κρέμεται ἔς τὸ λαιμό σου θά μού ὀρκισθῆς πῶς ποτέ, ποτέ, ποτέ ὅσο ζῆς δὲν θά μαρτυρήσῃς εἰς κανένα τὸ μυστικόν μου.

— Ἀφοῦ τὸ θέλεις. . . τὸ ὀρκίζομαι!

Τῇ αὐτῇ στιγμή πέραν παρὰ τὸ στόμιον τοῦ λένου ἐπεφάνη τὸ τρίστιον αὐστριακὸν ἀτμόπλοιον μετ' ἐρυθρόλευκον σημαίαν ἐπὶ τῆς πρύμνης. Ἡ Ζωὴ αἴφνης ἔσυρε τὴν Καλλιόπην ἀπὸ τοῦ βραχίονος πρὸς τὸν ἐξώστην. Ἡ ἀπόσπασσις ἦτο μακρά: αἱ μορφαὶ τῶν ἐπιβιτῶν δὲν διεκρίνοντο. Ἐν τούτοις ἀπὸ τοῦ ἄκρου τῆς πρύμνης ἐφαίνετο λευκὸν μαντίλιον ἀνακινούμενον πρὸς ἀποχαιρετισμόν. Ἦτο τάχα ὁ Γεώργιος ὅστις ἐχαιρέτιζεν; Αἱ δύο νεάνιδες ἀπέδωκαν τὸν ἀόριστον χαιρετισμόν κοινῇ ἄνευ ἀντιζηλίας πλέον, ἀνασεύσασαι τὰ ἰδικὰ των μαντίλια.

Καὶ τὸ σκάφος ἀπεκρίθη πάλιν ὀπισθεν βραχῶδους ἄκρας, καὶ ὁ καπνὸς ἀνελισσόμενος ὑπὸ τοῦ ἀνέμου διελύετο καὶ ἐξηφανίζετο ἐν τῇ αἰθρίᾳ τοῦ οὐρανοῦ—ὅπως ἐμελλεν ὑπὸ τοῦ χρόνου νὰ διαλυθῇ καὶ ἐξαφανισθῇ πᾶσα πρὸς τὸν φεύγοντα ἀνάμνησις καὶ πᾶσα ἀγάπη ἐν ταῖς νεανικαῖς καρδίαις τῶν δύο ἀντιζήλων.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΡΟΣΙΝΗΣ.

ΚΡΗΤΗ ΚΑΙ ΚΡΗΤΕΣ

Γ'.

[Συνέχεια ἰδὲ προηγούμενον φύλλον].

Ἀπὸ ἀπόψεως φυσικοῦ καθορισμοῦ ἡ Κρήτη παρουσιάζει τρία μέγιστα καὶ ἀνεξάρτητα ἀπ' ἀλλήλων τμήματα. Τὴν φυσικὴν διαίρεσιν ἠκολούθησε καὶ ἡ πολιτικὴ, οὕτω δὲ ἡ Κρήτη διηρέθη πολιτικῶς εἰς τρεῖς μεγίστας διοικήσεις, εἰς μικροτέρας ἐπαρχίας ὑποδιαιρουμένας. Ἡ πρώτη τῶν φυσικῶν ζωνῶν εἶναι ἡ τῶν Λευκῶν Ὀρέων ἧτις ἐκτεινόμεναι ἀπὸ δυσμῶν πρὸς ἀνατολάς, τελευταῖα κατὰ τὴν πρώτην ἀρχὴν τοῦ ὑποδεστέρου βουνοῦ Κέδρου, τοῦ χρησιμεύοντος ὡς σημείου ἐνωτικῶν τῶν ἀπωτάτων πρὸς ἀνατολάς ἐσχατιῶν τῶν Λευκῶν ὀρέων πρὸς τοὺς πρόποδας τοῦ κεντρικοῦ ὄρους τῆς Ἰδῆς.

Τὸ τμήμα τοῦτο, τὸ καὶ ὀρεινότερον τῆς νήσου, περιλαμβάνει τὰς πολεμικωτάτας ἐπαρχίας τῆς Κυδωνίας, τῆς Κισσάμου, τοῦ Σελίνου, τῶν Σφακίων, τοῦ Ἀποκορώνου. Διατέμνεται ὑπὸ τῆς γιγαντιαίας σειρᾶς τῶν Λευκῶν Ὀρέων, κληθείσης οὕτω μᾶλλον ἕνεκα τῆς ποιότητος τοῦ βράχου, ὑπολεύκου φαινομένου πόρωθεν, ἔχει τὴν πρωτεύουσαν τῆς ὅλης νήσου Χανία, ὡς ἰδίαν τοῦ τμήματος πρωτεύουσαν, ἔχει τὸν ἀξιοθαύμαστον κόλπον τῆς Σούδας ὡς λιμένα, εἶναι τὸ σπουδαιότατον πολιτικῶς καὶ στρατιωτικῶς, περιλαμβάνει δέ, κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἦττον εὐδιάκριτα, ἐν μὲν τῇ Κυδωνίᾳ τὰ ἐρείπια αὐτῆς καὶ τῶν ἀρχαίων πόλεων τῶν Ἀπτέρων καὶ τῆς Μινώας: ἐν Κισσάμῳ τὰ ἐρείπια τῆς Φαλασάρνης, τῆς Πολυρρηνίας, τῆς Ῥόκας, Μηθύμνης: ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Σελίνου τὰ ἐρείπια τῆς Ἐλύρου καὶ τοῦ ἐπίνειου αὐτῆς Συίου, τῆς Ὑρακίνης, τῆς παραθαλασσίας Ποικιλασίου: ἐν τῇ τῶν Σφακίων τὰ ἐρείπια τῆς Τάρρου καὶ τοῦ Φοίνικος, παρὰ τὸν βαθὺν ὄρμον ὅπου ὑπάρχει ἤδη τὸ χωρίον Λουτρό. Τὸ δεύτερον τμήμα εἶναι τὸ μεγαλύτερον, κατέχει δὲ τὸ κέντρον καὶ τὸ πλατύτερον μέρος τῆς νήσου. Ἡ πολυῦμητος Ἰδῆ αἰρεται κατὰ μέσον τοῦ κεντρικοῦ τούτου τμήματος, ἀπέχουσα ἐξ ἴσου σχεδὸν ἀπὸ τῶν διαφόρων σημείων καὶ ἀκρωτηρίων τῆς νήσου ἀπὸ ἀνατολῶν πρὸς δυσμᾶς, ἀπὸ δυσμῶν πρὸς ἀνατολάς, ἀπὸ βορρᾶ πρὸς νότον καὶ ἀπὸ μεσημβρίας πρὸς βορρᾶν. Ἐάν ἡ Κρήτη, ὡς λέγει ὁ Ἀριστοτέλης ἐν τοῖς *Πολιτικοῖς* αὐτοῦ, διὰ τὴν θέσιν αὐτῆς πρὸς τὴν ἀρχὴν τὴν Ἑλληνικὴν πέφυκε καὶ κεῖται καλῶς, ἡ Ἰδῆ, λόγῳ τῆς τοπογραφίας, καὶ τῆς ἴσης πανταχόθεν ἀποστάσεώς της ἐφαίνετο προωρισμένη νὰ ἄρχῃ τῆς Κρήτης. Πρωτεύουσα τοῦ δευτέρου τούτου τμήματος εἶναι τὸ Μεγάλον Κάστρο, ὁ Χάνδαξ τῶν Σαρακηνῶν, μεταξύ τῆς Κνωσσοῦ καὶ τοῦ ἐπίνειου αὐτῆς Ἡρακλείου κτισθεῖς. Τὸ τμήμα τοῦτο περιλαμβάνει ἀξιολογωτάτας, λόγῳ παραγωγῆς, ἐπαρχίας, τὴν μόνην ἐν Κρήτῃ ἀλλὰ μεγίστην καὶ εὐφωροτάτην πεδιάδα τῆς Μεσσαράς, καὶ τὰ ἐρείπια σπουδαιωτάτων ἀρχαίων πόλεων οἷον τῶν Ἐλευθερῶν, τῆς Φαιστοῦ, τῆς Ῥαΐκου, τῆς Λυκασσοῦ, τῆς Ἀρακιδίας, τῆς Λεβήνης, τῆς Τυλισσοῦ, τῆς Χερρονήσου, τῆς Λύκτου, τῆς Πυράνθου, τῆς Ἰνάτου, ἐπὶ πᾶσι δὲ τῆς Κνωσσοῦ καὶ τῆς Γορτύνης. Καὶ λόγῳ θέσεως καὶ λόγῳ πληθυσμοῦ τὸ Ἡρακλείον ἠδύνατο νὰ ἀξιώσῃ νὰ καταστῇ, ὡς ἦτο ἄλλοτε, ἡ πρωτεύουσα τῆς Κρήτης. Ἡ στρατιωτικὴ ὅμως σπουδαιότης τῶν δυτικῶν ἐπαρχιῶν, καὶ τὸ εἰς ἐπαναστάσεις ἑτοιμὸν τῶν κατοίκων ἐξεβίασε, πρὸ τινῶν χρόνων, τὴν ἀπὸ τοῦ Ἡρακλείου εἰς Χανία μετάθεσιν τῆς ἑδρας τῆς γε-

νικῆς καὶ στρατιωτικῆς διοικήσεως. Τρίτον χωρογραφικῶς καὶ πολιτικῶς τμήμα τῆς Κρήτης εἶναι τὸ ἀνατολικώτατον αὐτῆς, τῆς Δίκτης δυνάμενον ν' ἀποκληθῇ, ἐκ τοῦ ὁμωνύμου ὄρους ὅπου ἐγεννήθη ὁ πατὴρ τῶν ἀνδρῶν καὶ τῶν θεῶν, ὁ μέγας Ζεὺς, καὶ εἰς τὸ σπήλαιον τοῦ ὁποῦ ἀναβάντων ὁ Μίνως ἐμελέτα τοὺς νόμους αὐτοῦ, καὶ οὗς ὡς θεοπνεύστους ἐδίδεν εἰτα εἰς τὸν λαόν του. Τὸ τμήμα τοῦτο εἶναι τὸ ἀποκεντρώτατον τῆς Κρήτης, λόγῳ συγκοινωνίας. Περιλαμβάνει τὸν σχεδὸν ἐφάμιλλον τῆς Σούδας λιμένα τῆς Σπιναλόγγας, καὶ τὰ ἐρείπια τῆς Ἱεραπύτνης, τῆς Ἰτανοῦ, τῆς Βιένου, τῆς Μιλήτου, τῆς Καμάρας, τῆς Πραΐσου, τῆς Μινώας, ἄλλης ἢ ἡ ἐν Κυδωνίᾳ, κτλ. Τὸ τρίτον τοῦτο τμήμα καλεῖται τῆς Σιτίας ἢ Λασιθίου. Οὕτω, τὰ Λευκὰ ὄρη, ἡ Ἰδῆ, καὶ ἡ Δίκτης χωρίζουσι καὶ καθορίζουσι εἰς κεχωρισμένας ἀπ' ἀλλήλων ζώνας τὴν νήσον Κρήτην, εἰς τὴν ἀρχαιότητα δὲ ἐχώρισαν καὶ τοὺς εἰς τὰς ἀκρωτείας καὶ εἰς τὰς κοιλάδας των οἰκοῦντας λαούς, ἐχθίστως πρὸς ἀλλήλους διακειμένους, καὶ ἀγρίους ἐγείροντας πολέμους καθ' οὓς ὁ τελικὸς ὄλεθρος καὶ ἡ κατασκαφὴ τῆς ἀλωθείσης πόλεως ἐπεφυλάσσετο πάντοτε ὡς γέρας ἄδοξον εἰς τὸν ἀδοξότερον νικητὴν.

Ἡ μονὴ τοῦ Ἀρκαδίου, ἣν εἶχον ἤδη ἀφίσει, εὐρηται εἰς τὴν ἐπαρχίαν τῆς Ρεθύμνης. Καὶ τοι τὸ Ρεθύμιον εἶναι ἡ δευτέρα πόλις τῆς Κρήτης, κατὰ πάντα δὲ λόγον ἀξιόλογος, ἡ ἐπαρχία τῆς Ρεθύμνης οὐχ ἦττον δὲ ἀποτελεῖ ἴδιον τμήμα ἀνεξάρτητον ἀπὸ τῶν Λευκῶν ὀρέων καὶ τῆς Ἰδῆς ἐν μέσῳ τῶν ὁποίων εὐρηται τὸ διαμέρισμα τῆς Ρεθύμνης Χωρῶν πρὸς μεσημβρίαν ἐισήλθον, μετὰ βραχείαν πορείαν, εἰς τὴν ἐπαρχίαν τοῦ Ἀμαρίου καὶ τὴν ὁμωνύμου κοιλάδα. Ἡ τοπογραφία εἶναι ἐξοχος, διστάζω δὲ νὰ ἀποδεχθῶ σκηνογραφίας ὑπερέτας, λόγῳ φυσικῆς καλλονῆς, καίτοι, ὡς με ἐβεβαίωσαν, τὸ Μιραμπέλο παρουσιάζει τοιαύτας. Ἡ κοιλάς τοῦ Ἀμαρίου, τὴν ἑαρινὴν στολὴν τῆς ἡμφισμένης, ἦτο, τὴν ὥραν ἐκείνην, ἀξιοθαύμαστος. Τὰ ἄνθη κατέστιζον πανταχοῦ τοὺς αὐτοφυεῖς θάμνους καὶ τὰς ἄλλας φυτείας. Ἡ ὄρασις ἐτέροπετο εἰς τὰς χαριέσσας ἐκείνας μικρὰς κοιλάδας, ἐντὸς εὐρυτέρων κοιλάδων ἐκτυλισσομένας, καὶ ἀλλεπαλλήλως διαδεχομένας ἀλλήλας, ὅπου ἀρώματα ἀνθῶν κατηύφραινον τὴν ὄσφρησιν, ποίμνια ἐφευγον εὐθύμως σκιρτῶντα πρὸς τὰς κορυφὰς τῶν λόφων, χωρὶς δια ἐξετυλισσοντο εἰς τοὺς μυχοὺς τῶν αὐλώνων, καὶ τὰς πλευρὰς τῶν βουνῶν καὶ τῶν λοφίσκων. Εἴμεθα ἐν πληρεστάτῳ βουκολικῷ οἴστρῳ. Πνεῦμα ἀρητίφρον ἐπεφοῖτα ὅμως ὅτε, διαβαίνοντες μικροῦ βουνοῦ τὴν κορυφὴν, ἐθεωροῦμεν ἀπὸ τοῦ ὕψους δεξιόθεν ἡμῶν τὴν χιονοσκεπῆ καὶ

πολυκόρυφον τῶν Λευκῶν Ὀρέων σειρὰν, καὶ ἀριστερότερον τῆς Ἰδῆς τὸν γεραρὸν κῶνον, ὀρμῶντα πρὸς τὰ νέφη ὡς διὰ νὰ ἀρπάσῃ ἐκείθεν τὸν κεραικόν, ὃν ἐκράτησε ποτὲ καὶ ἐχειρίσθη ὁ ὑπέρτατος τῶν κατοίκων καὶ τῶν υἱῶν της. Αἱ εἰκόνας πᾶσαι τῆς Ἑλληνικῆς μυθολογίας, μετὰ τῶν πολεμικῶν σκηνῶν τῆς ἀρχαιοτάτης, τῆς μεσαιωνικῆς, τῆς νέας καὶ τῆς νεωτάτης ἐποχῆς εἰσώρμων ἀναμιξ καὶ συνεφύροντο ἐν τῷ ἐγκεφάλῳ.

Τὸ κωδωνοστάσιον καὶ τὰ τεῖχη τῆς μονῆς τῶν Ἀσωμάτων, ἐπιφανέστατα ἦδ' εἰς τὸ βάθος τῆς ὑποκειμένης κοιλάδος, διέκοψαν ἀποτόμως τὰς εἰς τὸ παρελθὸν ὀδυνηρὰς ἐκδρομὰς. Ἐγγύς τῶν προπόδων τοῦ ὄρους τῆς Ἰδῆς ἐκτισμένη ἡ μονὴ τῶν Ἀσωμάτων, θεωρεῖ ὑψόμενον ὑπεράνω αὐτῆς τὸν γιγαντιαῖον ὄγκον τοῦ ὄρους, καὶ ἐμφανίζεται ἐκεῖ ὡς μεταίχμιον δύο διαφόρων περιόδων, συνάπτουσα τὴν λατρείαν καὶ τὴν πίστιν τῶν ἐθνικῶν, πρὸς τὴν λατρείαν καὶ τὴν πίστιν τῶν Ἑλλήνων Χριστιανῶν. Πολλαπλαῖ εἶναι αἱ ἐντύψεις τοῦ ἀφιππεύοντος παρὰ τὸ προαύλιον τῆς μονῆς, καὶ θεωροῦντος ἀπ' ἐνός μὲν πλανώμενον εἰς τὰ ὕψη τὸν ὄζον κῶνον τῆς Ἰδῆς, ἀπ' ἐτέρου δὲ σεμνοπρεπῶς αἰρόμενον εἰς μέτριον ὕψος τὸ ἀφθαρτον σὺμβολον τῆς Χριστιανοσύνης. Λόγῳ ὑλικῆς παραστάσεως ἡ ἀντιθεσις εἶναι κολοσσιαία, ἐντελὴς ὅμως νικᾷ τὴν ὑλικὴν ἔκφρασιν ἡ μεγάλη καὶ εὐγενεστάτη ἰδέα τὴν ἀντιπροσωπεύει τὸ σὺμβολον τοῦ Σταυροῦ. Διὰ τὸν Ἕλληνα, τὸν εἰς τὸ νᾶμα τοῦ Χριστιανισμοῦ τελειοποίησαντα καὶ ἐξευγενίσαντα τὸ προνομιοῦχον αὐτοῦ γένος, ἀμφότεραι αἱ παραστάσεις αὐταὶ ὑποκαίουσι δικαίως τὸ ἀγέρωχον αὐτοῦ καὶ ἐθνικὸν αἴσθημα, καὶ ὑπομιμνήσκουσιν οἷας ἡ καταγωγὴ αὐτοῦ ἐπιβάλλει ὑποχρεώσεις. Ἀτενίζων τὴν νεφελοσκεπῆ κορυφὴν τῆς Ἰδῆς ἀναμιμνήσκειται τὸ ἀπώτατον αὐτοῦ παρελθόν, καὶ ἡ ἀπαράμιλλος περίοδος τῆς Ἑλληνικῆς ἀκμῆς, ὅποτε φιλοσοφία καὶ τέχνη ἤρθησαν εἰς ἀνυπέροχον ὕψος, φαυδρύνει τὴν ψυχὴν αὐτοῦ, παραμυθεῖ τὸ ἄλγος τοῦ παρόντος, καὶ χρηστοτέραν ἐμπνέει τοῦ μέλλοντος τὴν εὐέλπιδά προσδοκίαν. Θεωρῶν εἰτα τὸν σεμνὸν Σταυρὸν τοῦ κωδωνοστασίου, πενιχρὸν ἐν τῇ ὑλικῇ αὐτοῦ ἐμφανίσει, ἐξοχον ὅμως ἐν τῇ ἐννοίᾳ καὶ τῇ ἰδέᾳ τὴν ἀντιπροσωπεύει, ἄμα δὲ καὶ τῇ νίκῃ τὴν κατήγαγε, καὶ τῇ ἐπαναστάσει τὴν ἐπήνεγκεν ἀνὰ τὸ πρόσωπον τῆς γῆς, χαίρει μυχίως ὁ Ἕλληνας, διότι ἡ γλῶσσα αὐτοῦ ὑπῆρξε τὸ παντοδύναμον μέσον δι' οὗ διεδόθη ὁ Χριστιανισμὸς, ἡ δὲ Ἑλληνικὴ φιλοσοφία, ἡ μάθησις, καὶ ἡ γνῶσις, τὸ ἐπαναστατικὸν ἔναυσμα τὸ παρασκευάσαν τὴν μεγάλην ἠθικὴν μεταβολὴν, ἧς δραστηριώτατοι μετέπειτα ἐργάται ὑπῆρξαν οἱ Ἕλληνας, οἱ ἐν τῷ αὐτῷ χωνευτήρῳ χωνεῦ-

σαντες του Πλάτωνος την αιθέριον φιλοσοφίαν, και του Ίησου την θείαν διδασκαλίαν. Εάν ο Πλάτων γράφων απέκλήθη «θεός», ο Ίησους διδάσκων ήτο Θεός. "Οσονδήποτε και αν εξάρωσι τας ατελείας μας, οίως δήποτε ύβρεις, οίως δήποτε συκοφαντίας ή υπερβολάς και αν σωρεύσωσι κατά της κεφαλής ήμων οι ξένοι, ουδαμώς θα δυνηθώσι να μειώσωσι την εις την ευγένειαν της Έλληνικής καταγωγής πεποιθησιν των νεωτέρων Έλλήνων, και την φιλότιμον αυτών σπουδήν να αποκαθαρίσωσι μὲν εις την κολυμβήθραν των Έλληνικών παραδόσεων τους ρύπους των άλλοπαλλήλων δουλειών, να χρίσωσι τον ούτω αναβαπτισθέντα "Ελληνα διά του χρίσματος του ορθοδόξου Χριστιανισμού, και υπό την διπλήν τοιαύτης εθνικής και θρησκευτικής αναγεννήσεως σημαίαν, να βαδίσωσιν εις του σκοπού των το τέρας, εν μέσω των σκοπίμων φραγμών ους εγείρει η ζηλοτυπία, η εχθρα και το συμφέρον. Εάν οι νεώτεροι "Ελληνες έχωμεν πίστιν εις ήμάς αυτούς, χρησιμοποιήσωμεν υπέρ ήμων δεξιώς το άδαπάνητον του αρχαίου κόσμου γόητρον, διατηρήσωμεν δέ, εν τή επιδιώξει και τή πραγματοποιήσει των ιδεών του "Εθνους, αδιάρρηκτον τον δεσμόν της Πατρίδος και της Θρησκείας, αδύνατον είναι να μη νικήσωμεν εν τέλει, διότι, αγωνιζόμενοι δίκαιον αγώνα, ζητούμεν το ιστορικώς ανήκον ήμιν, και άτυχοῦντες τυχόν εν τή πάλη, θα άντλώμεν νέας δυνάμεις άκαταμαχήτους εν τή κληρονομία και τῷ αλύτῳ δεσμῷ της Έλληνικής σοφίας και της χριστιανικής ήθικης, της δικούρου ταύτης και άπορητήτου άκροπόλεως όπου άπετέθησαν της Έλληνικής φυλής τὰ ζωύρα, και του μέλλοντός της αι βάσιμοι έλπίδες και προσδοκίαι.

Βραχύ διατρέψαντες εις την μονήν των Ασωμάτων ετρέπημεν, του Αμαρίου την επαρχίαν διασχίζοντες πάντοτε, προς μεσημβρίαν. Διήλθομεν το χωρίον Βιζάρι, προσείδομεν πόρωθεν ικανά χωρία, χριστιανικά πάντα, και βαδίζοντες συντόνως έρρίφθημεν εις όρεινους και αποκρήμινους δρόμους χωροῦντες προς το χωρίον Κλήμα, ένθα έμέλλομεν να διανυκτερεύσωμεν. Η ήμέρα ήρξατο κλίνουσα. Απαραιμίλλου κάλλους τοπία, κῶμαι επί των πλευρών και των κορυφών λόφων πόρωθεν φαινόμεναι, έλαιώνες αξιοθαύμαστοι, φυτεiai σφριγῶσαι, φύσεως και εδάφους άκμη και κάλλος ένεφανίζετο άλληλοδιαδόχως πρό ήμων. Καθ' όδόν συνηντῶμεν Κρήτας χωρικούς, μετά τινος περιεργείας προσβλέποντες προς ήμάς. Ήσαν αι μετά το Πάσχα έβδομάδες, και το σύνθηες προσφώνημα του χαιρετισμού είχομεν άντικαταστήσει, χαιρετῶντες τους διαβάτας, διά του «Χριστός Ανέστη». Σύμβολον αγάπης και ένώσεως το χριστιανικόν

τοῦτο προσφώνημα κατήλεγε, μετά της γλώσσης ήμων, και το θρήσκευμα, και άμα προφερόμενον ήθροίξε περι ήμάς τους άγερώχους χωρικούς. Έτείνοντο άλλήλοις αι δεξιαι, και μετά του χαιρετισμού της αγάπης άντηλλάσσοντο και λόγοι μεγάλων και δικαίων έλπίδων εθνικῶν. Ήρκει ότι είμεθα "Ελληνες όπως δεχθῶμεν τας άνυποκρίτους φιλικάς δεξιώσεις λαου άδελφου, υπέρ ου άκμάζει και έσχει θα άκμάζη του Πανελληνίου το ένδιαφέρον και η στοργή. Κεντρίζοντες τους ίππους ήμων διηλαύνομεν χωρία έρημα κατοίκων έντελώς: ίχνη πυρός καταστροφικού έφαινοντο έτι επί των ήμικαύστων στεγῶν και των μελανῶν παραθύρων των οικῶν. Η έκπληξις ήμων ήτο βαθεία. Θανάτου σιωπή έκράτει περίξ, και υπερθεν των έγκαταλειμμένων εκείνων χωρίων έφαινετο σκαιῶς πλανώμενον το δαιμόνιον του όλέθρου και της καταστροφής. Δέν ένθυμοῦμαι πόσα ήσαν τὰ χωρία, δέν λησμονῶ όμως την περίλυπον έντύπωσιν ήν μοι είχε προξενήσει η απόλυτος εκείνη έρημία. Οι όδηγοί ήμων, λύσαντες την σιωπήν, έλυσαν και την άπορίαν. « Έκάθησαν εις την επανάστασιν» μάς είπον, «οι δέ κάτοικοι έσκορπίσθησαν έδῶ και εκεί». Τοιαύτα φονικά και θλιβερά τρόπαια θεωρεί εγηγεργμένα ανά παν αυτου βήμα ο διατρέχων το τσακίς έρημωθέν και αιματοβαφέν εδαφος της Κρήτης. Η επανάστασις έγκαταλείπει όπισθεν αυτης την δήωσιν και την φρίκην, την πείναν, τον εκπατρισμόν, τους ακρωτηριασμούς, και τον εν μέσω τοιαύτης καταστάσεως ευεργετικώτατον θάνατον. Αλλ' η επανάστασις είναι ο κανών εν Κρήτη, είναι η όμαλή της χώρας εμφάνισις, είναι το καθεστῶς. "Οπου φλεγμαίνει τοσοῦτον το μίσος κατά της δουλείας, όπου τοσοῦτον άκμάζει και όργα της έλευθερίας το έμφυτον αίσθημα, η επανάστασις είναι ανακούφισις, είναι ανάγκη της ψυχής, είναι κρουνός, εξ ου, μετά του αίματος εκχύνεται μικρόν και η μήνις κατά των δεσποτῶν, ανακουφιζομένης της καρδιάς ητις, αιμάσσουσα εκ των ήθικῶν πληγῶν, και κλαίουσα παρά τους άρτι ανασκαφέντας τάφους ένθα αναμιξ έρρίφθησαν οι περικαλλείς και άτρόμητοι άνδρες της Κρήτης, άντλει και εν τή θλίψει αυτης άόριστον τινά παρηγορίαν, διά της γλυκειάς έλπίδος ότι δυνατὸν να επέλθῃ, διά της επαναστάσεως, η ποθητή και άδιαλείπτως προσδοκωμένη έλευθερία της Κρήτης. Τιμήν αυτου ύπολαμβάνει ο Κρης να καύση πρώτος τον οίκόν του, και ασφαλίζων που τὰ μικρά τέκνα και την σύζυγόν του, να σπείση εις πόλεμον Τουρκοκτόνον, μαχόμενος και θνήσκων υπέρ της ευγενεστάτης και Έλληνικωτάτης των ιδεών. Θεωρεί πυρπολουμένους τους έλαιῶνας αυτου, βλέπει τας άμπέλους του κοπτομένας,

άπαγόμενα τὰ ποιμνία του και μειδιᾷ περιφρονητικῶς. Γνωρίζει ότι η θεότης της έλευθερίας είναι θεότης ζητούσα και επιβαλλουσα θυσίας. Δαμάζει την μήνιν αυτου, όταν δ' έπιστη της μάχης η στιγμή μοχθεϊ να λάβῃ αντίποινα περιφανή, ως προσήκει εις άνδρας γενναίους, την ευφυχίαν των όποιων ουδαμῶς ζημιοι το προς τους αδυνάτους και τους ασθενεεις επιδεικνύμενον σέβας. Μοι συνέθη πολλάκις να ιδῶ άφθονον υλικόν οικοδομής άχρησιμοποίητον παρά την καλύβην ένθα έμενεν εὔπορος οικοδεσπότης. Ήρώτησα διατι δέν εγείρει άνετον οίκον, άφου έχει τὰ υλικά μέσα «Θα καύσωμεν μετ' όλίγον τὰ σπιτία μας», μοι απάντησε φλεγματικῶς ο χωρικός, «θα κτίσωμε μια και καλή όταν έλθῃ τέλος η ευλογημένη εκείνη ήμέρα. . . .» "Οτι συμβαίνει διά τους οικους δύναται να λεχθῇ και διά τους άμπελῶνας, και τας ποικίλας άλλας φυτείας. Οι χριστιανοί Κρήτες όκνοῦσι να έγκεντρίσωσι την άγριελαιάν, και να φυτεύσωσι νέους έλαιῶνας και άμπελῶνας. Γνωρίζουσιν ότι αυριον ίσως θ' αρπάσωσι τὰ όπλα και θα έγκαταλείψωσι τους οικους των. «Διά να προετοιμάσωμεν δουλειά και τροφήν εις το πυρ των Τουρκων πρέπει να φυτεύσωμεν τὰ δένδρα;» μοι έλεγον διάφοροι χωρικοί, παρά την φιλόξενον καλύβην των ήποιων ιστάμην συνεχῶς ζητῶν άφορμάς, όπως διαλέγωμαι προς αυτους, και όπως θαυμάζω τον χαρακτήρα και την άδολον αυταπάρησιν των Κρητῶν.

Καλπάζοντες πάντοτε έσχίζομεν ταχείς τον άνώμαλον δρόμον. Ουδέποτε θέλω λησμονήσει την έντύπωσιν ήν μοι έπροξενησεν η αίφνης κατά την πορείαν αποκαλυφθεϊσα θάλασσα της Λιβύης, άπεραντος, γλαυκή, μαρμαίρουσα υπό το ήπιον φῶς του κλίναντος ήδη ήλιου, και ήδέως φρίσσουσα υπό το ήμερον έσπερινόν πνεῦμα, το μόλις έπιπνέον και βυτιδοῦν μόλις το άτελεύτητον κυανῶν έπίπεδον. "Ολοι αι ζῶναι, όλα τὰ κλίματα, όλα της φύσεως αι καλλοναι, η ευτυχία και η δυστυχία συνηντήθησαν εν τή ευλογητῇ αλλά δεδουλωμένη νήσῳ. Η λέξις «νήσος» δέν πρέπει να αποπλανήσῃ τον αναγνώστην. Η Κρήτη είναι Κράτος. Έχει πάντα του Κράτους τὰ στοιχεϊα, εάν δέ δέν ήτο η προσφιλεστάτη του Πανελληνίου νήσος, και δέν έμελλεν ήμέραν τινά αναποδράστως ν' άποτελέσῃ μέρος της ένωθησομένης ελληνικής οικογενείας, θα ήδύνατο και μόνη ανεξαρτήτως να ζήσῃ και να προκόψῃ. Των θερμότερων κλιμάτων τὰ φυτά, και των ψυχροτέρων ζωνῶν τὰ δένδρα αυξανουσι και καρποφοροῦσιν εν Κρήτη. Είναι εις την Ευρώπην άλλ' είναι και εις την Αφρικην. Εφάπτεται της Αιγύπτου, της Μικρῆς Ασίας, των Δαρδανελλίων, άλλ' αστυνομεῖ τον Αδριαν, προσπελάζει την Σικελίαν και δεσπόζει,

διά της θέσεως αυτης, της Ευρώπης, της Ασίας και της Αφρικῆς. Εις τὰ ύψη των Λευκῶν Όρέων πυκναι φαινονται αι χιόνες, αλλά άκμαία θάλλει, παρά τους πόδας ήμων, η πορτοκαλέα, και υπερήφανος, ποθῶν οίονει να διακρίνῃ την μακρὰν πατρίδα του, εγείρει εις τους κήπους ο άφρικανικός φοίνιξ το σπονδυλωτόν αυτου στελεχος. Χιονοδάιτοι καρποι ώριμάζουσιν εις τας όρεινοτάτας της νήσου περιοχάς, αλλά και φοίνικες, μέλι εὔσμοιν αποστάζοντες, δύνανται ενίστε να ώριμάσωσιν εις τὰ θερμότερα της νήσου διαμερίσματα. Οὔτω, εν τῇ νήσῳ Κρήτη δύναται τις να άνεύρη την θερμοκρασίαν, τὰ άνθη, και τους καρπους των τροπικῶν, του ευκραούς κλίματος και του ψυχρου. Ουδέν λείπει από της Κρήτης. Είναι πλουσία άλλ' όμως πένεται εν τῷ πλούτῳ αυτης. Είναι δούλη. Την ευλογίαν του ουρανου μετέτρεψεν εις κατάραν η δουλεία των ανθρώπων.

Την κραυγήν του θαυμασμού ήν άφηκα θεωρήσας αίφνης αναπεπταμένον πρό έμου το Λιθικόν πέλαγος, διεδέχθη έξκαλλος αναφώνησις ευθύς ως είδον το μαγικόν κάλλος της πεδιάδος της Μεσσαράς, ήν θεώρησα άπεριορίστως εκτεινομένην πρό έμου, άμα φθάσας τὰ υπεράνω του χωριου Κλήμα ύψώματα. Πεποιθῶτως φρονῶ, ότι δέν δύναται τις να ιδῇ πολλά φυσικά θεάματα έφάμιλλα του αναπτυσσομένου πρό των όφθαλμῶν του έν ώρα δύσεως ήλιου θεωμένου από της κορυφῆς του βουνου εκείνου βαπτίζόμενον εις τον Αφρικανικόν Πόντον τον ήλιον, και το υγρόν πεδίον, και το χαλαρόν κῦμα εκπνέον ήρέμα παρά την παραλίαν, όπόθεν άρχεται το έσπαρμένον, διακνῆς, ποικίλον, υπό του ποταμου Αθηαίου διαρρέομενον εὔφορον, ιππόβοτον, πλούσιον, λιπαρόν και επίχαρι πεδίον της Μεσσαράς. Εις τὰ σπλάγγνα αυτου κρύπτονται της αρχαίας Γόρτυνος και πλείστων άλλων πόλεων σίθησαυροι. Κύκλω εγείρονται όρη, λόφοι και βουνοι. Η δυτικωτάτη έσχατιά της σειρας του όρους της Δίκτης προσψάει την βορειοανατολικήν άκραν του πεδίου. Προς δυσμάς πυργούται εις το ύψος η σειρά της Ιθης, με τον υπερύψηλον αυτης κῶνον συγγεόμενον έντός των νεφῶν. Η προς τὰ ύψη όξυνομένη κορυφή παίζει φιλαρέσκως με τὰ νέφη, ότε μὲν καλυπτομένη έντός της λευκής και διαφανούς χλαίνης των άτμῶν, ότε απογυμνωμένη, και άλλοτε στεφομένη κατά την ύψιστην κορυφήν και την πλευράν υπό ταινίας νεφελοδους, έλαφρῶς κυματιζούσης και βραδέως διαλυομένης εις τον όρίζοντα. Προς βορράν άμφιθεατρικῶς εκτυλίσσονται ποικίλου ύψους βουνα και λόφοι. Εις το βάθος άπλοῦται η σμαράγδιнос πεδιάς και προς Μ. η θάλασσα της Λιβύης, το όμαλόν της οποίας διακόπτει άπωτέρω η νήσος της Γαύδου και εγγύτερον η έρημόνησος Παξιμάδι. Αρμονικῶς

συνητήθησαν εκεί τὸ λαμπρὸν φῶς τοῦ ἡλίου, οὐρανὸς καὶ θάλασσα κυανῆ, ὄρη χιονοσκεπαστα, βουνὰ καὶ πεδιάδες σμαράγδινοι, ἀναμνήσεις μυθολογικῆς ἐποχῆς, μνήμη χρόνων εὐκλειῶν, ἡ ἱστορία, ἡ ἀρχαιολογία, ὁ πόλεμος, ἡ νίκη, ἡ ἥττα, ἡ δυσώνυμος δουλεία, καὶ ἡ τὴν πικρίαν τῶν συγχρόνων ἀναμνήσεων ὑποκιρνωτὰ ἐλπίς τοῦ αἰσιωτέρου μέλλοντος.

Κατήλθομεν τὰ ὑψώματα. Τὴν ὄραν καθ' ἣν ἀφιππεύσαμεν παρὰ τὴν φιλόξενον οἰκίαν τοῦ ἐφημερίου τοῦ χωρίου Κλήματος, ἡ νύξ, ἀπλωθεῖσα ἐπὶ τῆς φύσεως, ἐπέχυσεν αὐστηρότερον καὶ μελαγχολικώτερον τὸ θέλητρον αὐτῆς ἐπὶ τῶν περίξ ὁρέων, καὶ ἀμφοτέρων τῶν πεδίων, ὧν τὸ μὲν ὑγρὸν ἐλικνίζετο ἡδέως ὑπὸ τὴν πνοὴν τοῦ ἑαρινοῦ πνεύματος, ἐνῶ στερρόν τὸ ἕτερον ἐφαύετο ὑπὸ τῆς αὐτῆς φορᾶς τῆς αὔρας, ἥτις, σείουσα τοὺς θάμνους καὶ τὰ δένδρα ἀπετέλει ψίθυρον ἀδελφικῶς ἐνούμενον μετὰ τοῦ ῥόχθου τοῦ ἀναπαλλομένου κύματος.

(*Ἔπεται συνέχεια).

ΣΠΥΡΙΔΩΝ ΠΑΓΑΝΕΛΗΣ

ΜΑΘΗΤΙΚΑ ΠΕΡΙΕΡΓΑ

Περιεργότατον βιβλιάριον ἐξεδόθη ἐσχάτως ἐν Λονδίῳ ὑπὸ Ἀμερικανίδος διδασκαλισσῆς, τῆς μίς Καρολίνας Λερόου μετὰ προλόγου τοῦ ὀνομαστοῦ Ἀμερικανοῦ μεθυγράφου Μάρκου Τουαίν (Twain). Ἡ μίς Λερόου συνέλεξεν αὐτολεξεί διαφόρους ἀπαντήσεις τῶν μαθητῶν τῶν ἀμερικανικῶν σχολείων, συναπῆρτισε δ' οὕτω βιβλίον κατ' ἐξοχὴν τερπνόν, ὅπερ ἐπωλήθη κατὰ χιλιάδας ἀντιτύπων ἐν Ἀγγλίᾳ καὶ Ἀμερικῇ καὶ τοῦ ὁποίου ἡ φήμη διεσπάρη καὶ ἐν τῇ λοιπῇ Εὐρώπῃ. Πολλὰ τῶν ἀπαντήσεων, ἃς κατὰ τὸν μακρὸν διδασκαλικὸν αὐτῆς βίον ἐσταχυολόγησεν ἡ ἐκδότις τοῦ βιβλιαρίου, καίτοι χαριέσταται, εἶνε ἀμετάφραστοι εἰς τὴν ἡμετέραν γλῶσσαν. Ὑπάρχουσιν ὅμως ἱκαναὶ ἐπιδεκτικαὶ μεθερμηνεύσεις, ὡς οἱ ἐπόμενοι, παραδείγματα χάριν, ὁρισμοί: «*Δημοκρατικὸς*—ἀμαρτωλὸς περὶ οὗ γίνεται λόγος ἐν τῇ Ἀγ. Γραφῇ. *Κένταυρος*—ζῶον ἔχον τρεῖς πόδας. *Ἀμμωνία*—ἡ τροφή τῶν θεῶν. *Δημαγωγός*—ἀγγεῖον περιέχον ζῦθον καὶ ἄλλα ποτά.»

Ἐν τοῖς περιεργαῖς τούτοις ὁρισμοῖς καταφαίνεται ἡ ἐν τῇ διανοίᾳ τῶν ἐρωτωμένων παιδίων τελομένη ἐργασία καὶ ἡ ἐπικρατούσα—ἴσως ἐκ τῆς μεγάλῃς ἐκτάσεως τῶν διδασκομένων μαθημάτων—ἐν αὐτοῖς σύγχυσις.

Παρερχόμενοι τὴν γραμματικὴν καὶ τοὺς γενικούς ὁρισμούς, οἵτινες εἶνε ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἀμε-

τάφραστοι, πλὴν σπανίων ἐξαιρέσεων ὡς αἱ παρατεθεῖσαι ἀνωτέρω, φθάνομεν εἰς τὰ μαθηματικά, εὐρίσκομεν δὲ τοὺς ἐπομένους μαργαρίτας.

—Εὐθεῖα γραμμὴ καλεῖται τὸ μεταξὺ δύο οἰωνδήποτε σημείων διάστημα.

—Τὰ ἀλλήλοις ἴσα εἰσὶν ἴσα καὶ παντὶ ἄλλῳ.

—Διὰ νὰ εὐρωμεν τὸν ἀριθμὸν τῶν τετραγωνικῶν ποδῶν, οἵτινες ἀποτελοῦσιν ἐν δωμάτιον, ἀρκεῖ νὰ πολλαπλασιάσωμεν τὸ δωμάτιον μὲ τὸν ἀριθμὸν τῶν ποδῶν καὶ τὸ γινόμενον εἶνε ὁ ζητούμενος ἀριθμὸς.

Μετὰ τὴν γεωμετρίαν ἡ γεωγραφία παρέχει ἡμῖν θαυμάσια δείγματα παιδικῆς ἀφελείας.

—Αἱ Ἠνωμέναι Πολιτεῖαι εἶνε μικροτάτη χώρα, παραβαλλομένη πρὸς ἄλλας, ἀλλ' εἶνε ἐπίσης ὡς ἐκεῖναι βιομηχανικῆ.

—Τὰ κυριώτερα προϊόντα τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν εἶνε οἱ σεισμοὶ καὶ τὰ ἠφαίστεια.

—Τὸ ἀκρωτήριον Χαττερὰς εἶνε μέγας ὄγκος ὕδατος, περικυκλούμενος ὑπὸ γῆς καὶ χυνόμενος εἰς τὸν κόλπον τοῦ Μεξικοῦ.

Μὴ ὄντες λίαν εἰδήμονες τῆς γεωγραφίας τῆς ἰδίας αὐτῶν πατρίδος οἱ Ἀμερικανόπαιδες, ἐνοεῖται ὅτι περιπίπτουσιν εἰς αὐτόχρομα κωμικὰ λάθη, προκειμένου περὶ τῆς γεωγραφίας τῶν ἄλλων χωρῶν. Οὕτω τὸν Καρλομάγνον καὶ τὸν Πιπίνον ἐκλαμβάνουσιν ὡς ἐπαρχίας τῆς Αὐστρίας, κατ' ἀναλογίαν ἀκριβῶς ἀντίστροφον πρὸς τὸ πάθημα τοῦ ἐκλαβόντος τὸν Πειραιᾶ ὡς ἄνθρωπον.

Εἶτα κατ' ἐκλογὴν, ἡ Σικελία εἶνε μία τῶν Σανδουίχων Νήσων, τὸ Γιβραλτάρ εἶνε νῆσος βραχώδης, ἡ Κωνσταντινούπολις ἐπονομάζεται βασιλεῖς τῆς Ἀδριατικῆς, τὰ ὀνομαστότερα ἠφαίστεια τῆς Εὐρώπης εἶνε τὰ Σόδομα καὶ τὰ Γόμορρα.

Ἴδου καὶ εἰς ὁρισμὸς, ὃν συνιστῶμεν εἰς τοὺς οικονομολόγους.

—Ἡ εἰσαγωγή χώρας τινὸς ἀποτελεῖται ἀπὸ τὰ ἐμπορεύματα ἅτινα πληρόνεται, ἡ ἐξαγωγή δὲ ἀπὸ τὰ ἐμπορεύματα τὰ ὅποια δὲν πληρόνεται.

Ἄλλ' ἀπολαβίτω καὶ ἡ ἱστορία τὰ ἐαυτῆς: —Ὁ Κολόμβος ἐγνώριζεν ὅτι ἡ γῆ εἶνε στρογγύλη, διότι εἶχε στηρίζει ἐν ᾧ ἦν χωρὶς νὰ θραύσῃ αὐτό.

—Ὁ καρδινάλιος Ρισσελιέ ἦτο εἰς τῶν διασημοτέρων στρατιωτῶν τῆς Γαλλίας. Ἐρονεύθη τὴν νύκτα τοῦ Ἀγ. Βαρθολομαίου.

—Ὁ Ἀγ. Βαρθολομαῖος ἐσφάγη ἐν ἔτει 1442.

—Ὁ Ἰούλιος Καῖσαρ ἦτο ἀληθῶς μέγας ἀνὴρ, γράφει ἐν ἐκθέσει αὐτοῦ μαθητῆς τις. Ὑπῆρξε στρατηγὸς μεγαλοφυῆς καὶ συνέγραψε

διδασκτικὰ βιβλία διὰ τοὺς ἀρχαρίους τῆς λατινικῆς γλώσσης μαθητάς.

Πρὸς περάτωσιν τοῦ καταλόγου παραθέσωμεν καὶ ἐπιστημονικὰς τινὰς ἀπαντήσεις.

—Ἡ θερμοκρασία μετρεῖται δι' ὄργανου ὅπερ καλεῖται ὑδρόμετρον.

—Τὸ ἐκκρεμές εἶνε ὑποθετικὸν σημεῖον ἀνητημένον ἀπὸ νήματος.

—Ἡ καρδία εἶνε σάκκος ἔχων σχῆμα κωμικόν.

—Πάντα τὰ ζῶα τὰ ἔχοντα πόδας εἶνε τετράποδα.

Ἡ συγγραφεὺς τοῦ βιβλίου βεβαίως ὅτι οὐδεμία τῶν ἐν αὐτῷ παρατιθεμένων ἀπαντήσεων εἶνε πλαστή, ἀλλὰ πάσαι ἀκριβέσταται καὶ αὐθεντικαί· χάριν τῶν ἀμερικανικῶν σχολείων θὰ ἠῤυχετό τις τὸ ἐναντίον.

Δ. Κ.

Ἡ ΜΑΓΕΥΜΕΝΗ ΠΕΤΡΑ

(Σκωτικὸν ἀνέκδοτον)

Ταξειδιώτης ἐκ Λονδίνου ἐλθὼν εἰς Σκωτίαν καὶ θέλων νὰ ἐκπλήξῃ τοὺς φίλους του δι' ἀφηγήσεως περιπετειῶν, ἀπεφάσισε ν' ἀνέλθῃ εἰς τὸ ὑψηλότερον σκωτικὸν ὄρος ἀνευ ὁδηγοῦ. Ἀφικόμενος εἰς τοὺς πρόποδας ἐδήλωσε τὴν ἀπόφασίν του ταύτην εἰς τοὺς ὁδηγούς ὅσοι ἐσπευσαν νὰ προσενέγκωσι τὰς ὑπηρεσίας των. Ἐνοεῖται δὲ πόσον κακῶς ἤχησαν οἱ λόγοι τοῦ ταξειδιώτου εἰς τῶν Σκώτων τὰ ὦτα.

—Τὸ σχέδιόν σας εἶνε παράλογον, εἶπον εἰς αὐτόν, οὔτε τὰ καλλίτερα μέρη ἡμπορεῖτε νὰ ἰδῆτε μόνος· ἐκτός τούτου δὲ τρέχετε καὶ κίνδυνον ν' ἀποπλανηθῆτε ἢ νὰ κρημισθῆτε.

Καὶ εἶνε μὲν ὅλως ἀκίνδυνος ἡ ἀνάβασις τοῦ ὄρους, ἀλλ' ὁ ταξειδιώτης ἐν ἀγνοίᾳ τούτου διατελῶν ἤρχισε νὰ ὠχρίᾳ.

Ἐν τούτοις ἐφαίνετο ἀκλόνητος εἰς τὴν ἀρχικὴν ἀπόφασίν του, καὶ ὁ Σκώτος ὁδηγός, ὅστις νομίζει ὅτι τὸν κλέπτουσι ὅσοι ξένοι ἀνέρχονται τοὺς ταπεινοτάτους λόφους τῆς Σκωτίας ἀνευ αὐτοῦ, δυσήνασχετε σφόδρα.

Ἴδων ὅτι ἄλλως δὲν ἐτύγχανε τοῦ σκοποῦ, ἀπεφάσισε νὰ καταφύγῃ εἰς τὴν διπλωματίαν. Φαινή τις ἰδέα διήλθε τοῦ λογισμοῦ του.

—Ἀφοῦ λοιπὸν δὲν θέλετε ὁδηγόν, εἶπε προσποιούμενος ὅτι ἀπέρχεται, ὦρα καλή, μόνον μὴ ξεχάσετε νὰ πάτε νὰ ἰδῆτε τὴν μαγευμένην πέτραν.

—Ποία πέτρα; ἐρωτᾷ ὁ Ἀγγλος.

—Ἐν τῇ κορυφῇ τοῦ βουνοῦ εἶνε μία πέτρα μαγευμένη ἔς τ' ἀλήθεια. Ὅταν στέκεται κα-

νεὶς ὀρθὸς ἀπάνω ἔς αὐτήν, δὲν ἀκούει πλεῖστίποτε, ὅσος βρόντος, ὅση ταραχὴ καὶ νὰ γίνεται κοντὰ του—κουφαίνεται ὀλότελα!

—Ἀλήθεια; ἐρωτᾷ ἐκθαμβὸς ὁ ὁδοιπόρος.

—Ἀστροπελέκι νὰ πῆσῃ τρεῖς ὄργυιαις ἀπάνω ἀπ' τὸ κεφάλι σου, δὲν ἀκούς τίποτε, προσέθεσεν ὁ ὁδηγός βλέπων ὅτι οἱ λόγοι του ἐφερον τὸ ποθοῦμενον ἀποτέλεσμα.

—Θαῦμα! ἀνέκραξεν ὁ Ἀγγλος. Πῆς μου λοιπὸν πῶς ἡμπορᾷ νὰ εὐρω τὴν πέτραν αὐτήν.

—Εἶνε κάπως δύσκολο, μόνον οἱ ὁδηγοὶ τὴν γνωρίζουν. Θὰ σας δώσω ὅμως ἐγὼ νὰ καταλαβετε τὴ θέσι.

Καὶ ἤρχισεν ἐντέχνως νὰ διῆθῃ τοιαύτας ἐξηγήσεις εἰς τὸν ὁδοιπόρον, ὥστε ἐφερον αὐτὸν εἰς ἐντελῆ σύγχυσιν ἰδεῶν.

—Ἐλα μαζί μου, εἶπεν ἐκεῖνος· βλέπω ὕστερα ἀπ' αὐτὰ πῶς τὸ καλλίτερον εἶνε νὰ σὲ πάρω μαζί.

—Τέλος πάντων, εἶπε καθ' ἑαυτὸν ὁ ὁδηγός, τὸ ψάρι ἐτίμπησε τὸ δόλωμα.

Καὶ διευθυνόμενος πρὸς τὴν ἀνωφερῆ ἀτραπὸν ἐπανελάμβανε:

—Σὲ λίγο λοιπὸν θὰ ἰδοῦμε τὴν μαγευμένην πέτραν.

Φθάντες εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ βουνοῦ, οἱ ἡμέτεροι ἥρωες χάρις εἰς τὰς γνώσεις τοῦ ἐμπείρου ὁδηγοῦ δὲν ἤργησαν νὰ εὐρωσι τὸν μυστηριώδη λίθον.

Ὁ Ἀγγλος εὐθὺς ἀνῆλθεν ἐπ' αὐτόν καὶ εἶπε πρὸς τὸν ὁδηγόν ν' ἀπομακρυνθῇ βήματά τινα καὶ νὰ φωνάξῃ πάσαις δυνάμεσι.

Ὁ Σκώτος ἤρχισε νὰ μορφαῖζῃ, νὰ διαστῆλλῃ τὸ στόμα, νὰ θέτῃ τὰς παλάμας πρὸ τῶν χειλέων πρὸς ἐντασιν τῆς φωνῆς, νὰ χειρονομῇ—ἀλλ' οὐδ' ὁ ἐλάχιστος ψίθυρος φωνῆς ἀνθρωπίνης δὲν ἤρχετο εἰς τὰ ὦτα τοῦ ὁδοιπόρου.

—Φθάνει, φθάνει, ἔκραξε πρὸς τὸν ὁδηγόν, ἄδικα ξελαρυγγίζεσαι, θὰ βραχνιάσῃς τοῦ κάκου... Δὲν ἀκούω τίποτε, τίποτε ἐδῶ πάνω. Εἶνε θαῦμα ἀλήθεια! Ἐλα τόρα ἐσὺ ν' ἀνεβῆς ἔς τὴν πέτραν κ' ἐγὼ θ' ἀρχίσω νὰ φωνάζω.

Ὁ ὁδηγὸς ἠλλάξε θέσιν μετὰ τοῦ ὁδοιπόρου.

Καὶ ἤρχισεν ὁ Ἀγγλος νὰ κραυγάζῃ, νὰ βρυχᾷται, νὰ οὐρλιζῇ.

Ὁ Σκώτος ἴσταται ἀτάραχος.

Τὸ βουνὸν ὅλον ἐκλονεῖτο ἐκ τῶν φωνῶν, οἱ λίθοι ἔτρεμον.

Ὁ Σκώτος μόνος ἀνευ τῆς ἐλαχίστης συνοφρυώσεως, ἀτάραχος προσέβλεπε κατὰ πρόσωπον τὸν Ἀγγλον.

—Δὲν ἀκούς τίποτε; ἔκραξε πρὸς αὐτόν ὁ ταξειδιώτης.

Ἄλλ' ὁ ὁδηγὸς δὲν ἦτο τόσῳ μωρὸς ν' ἀποκριθῇ ὅτι δὲν ἀκούει. Οὐδ' ἔδειξε κἄν διὰ συμπάσεως τῆς μορφῆς ὅτι ἤκουε λέξιν.

Καὶ ὁ ταλαιπώρος Ἄγγλος, ἐρυθρός, κάθιδρος, ἐζηκολούθει τὰς κραυγὰς.

— Φωνάζετε δυνατώτερα, δὲν ἀκούω γρῦ, ἀπῆντα ὁ Σκώτος.

— Ἐκτακτον, μοναδικόν! Δὲν εἶδα ἄλλοτε τέτοιο πρᾶγμα ἔς τὴν ζωὴν μου! Καὶ φέρων τὴν χεῖρα εἰς τὸ θυλάκιον ἐξέβαλε καὶ ἔτεινε χρυσοῦν νόμισμα εἰς τὸν ὁδηγόν.

Τούτου γενομένου, κατέλιπον τὸν περίφημον λίθον καὶ ἀνῆλθον εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ ὄρους. Ὁ ὁδηγὸς δὲ ἵνα φανῆ ἄξιος τοῦ φιλοδωρήματος ὠδήγησε τὸν ὁδοιπόρον διὰ τῶν μάλλον ἀποτόμων καὶ ὀλισθηρῶν ἀτραπῶν καὶ τὸν ἔκαμε ἀληθῶς πολλὰς συγκινήσεις νὰ δοκιμάσῃ.

Ἐπανελθὼν εἰς τὸ ξενοδοχεῖον ὁ Ἄγγλος ταξιδιωτῆς ἔλαβε τὸ σημειωματάριόν του, ἀνέγραψε τὰ ἀξιωμακόμενα γεγονότα ὧν ὑπῆρξε μαρτυρὸς αὐτόπτης τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ, καὶ προσέθηκεν ἐν τέλει μικρὰν σημείωσιν πρὸς φωτισμὸν τῶν φίλων του:

— Παραλαμβάνετε ὁδηγὸν πάντοτε κατὰ τὴν ἀνάβασιν τοῦ ὄρους.

ΜΑΞ Ο' ΡΕΛΛ.

ΣΥΜΒΟΥΛΑΙ ΠΡΟΣ ΑΔΕΛΦΟΝ

Περὶ τοῦ ἐπαγγέλματος ἑκάστου.

Ἡ κοινωνία, ἥς ἀποτελεῖς μέρος, ὁμοιάζει πρὸς πλήρωμα πλοίου, οὗ ἕκαστον μέλος συντελεῖ εἰς τὴν πορείαν τοῦ σκάφους, ἀναλόγως τοῦ ἔργου, ὅπερ ἐπ' αὐτοῦ ἐκτελεῖ. Ὁ κυβερνῶν πλοίαρχος καὶ ὁ οἰκονομὸς πηδαλιούχος ἐκτελοῦσιν ἔργον σπουδαιότερον, ἀλλὰ καὶ ὁ ἄπλοῦς ναύτης ὁ ἀναπεταννῶν τὰ ἱστία εἶνε ὡσαύτως ἀπαραίτητος, καὶ ὁ μάγειρος δὲ ὁ κατασκευάζων τὴν τροφὴν τῶν συντρόφων του δὲν εἶνε ὀλιγώτερον χρήσιμος. Ἐὰν εἰς τούτων παραλίπη τὸ καθήκον του, ἐπιμελεῖται κακῶς τῶν συμφερόντων, αὐτὰ ἐνεπιστεύθησαν αὐτῷ καὶ καθίσταται ἐπιβλαβὴς εἰς ὅλον τὸ πλήρωμα θέτων ἐν κινδύνῳ ὀλόκληρον τὸ πλοῖον. Οὕτω καὶ ἐν τῇ κοινωνίᾳ: οἱ πολῖται, ἐξ ὧν συνίσταται, ἀποτελοῦσι τὸ πλήρωμα αὐτῆς, τὸ ἐπάγγελμα ὅπερ ἕκαστος ἐκλέγει εἶνε τὸ ἐν τῷ χειρισμῷ τοῦ σκάφους ἔργον, καὶ ἀναλόγως τῆς ἐπιμελείας του, μερικῶς καλῶς ἢ κακῶς περὶ τῶν ἀνατεθέντων αὐτῷ συμφερόντων. Ὁ γεωργός, ὁ καταλείπων τὸν ἀγρὸν αὐτοῦ χέρσον, δὲν εἶνε μόνον ὀκνηρός, ἀλλὰ καὶ μὴ ἐντιμὸς ἀνήρ. Ἀπολαμβάνει τῶν εὐεργεσιῶν τῆς κοινωνίας, μὴ ἀποδίδων δ' αὐτὰς ὑπεξαιρεῖ ἀπὸ τῶν ὁμοίων του τὸν σίτον, ὃν ὀφείλει νὰ προμηθεύσῃ αὐτοῖς. Ὅπως αὐτὸς δὲ, καὶ ὁ ἐργάτης ὁ ἀμελῶν τὴν ἑαυτοῦ ἐργασίαν καὶ ὁ δημόσιος ἀνήρ ὃ

μὴ ἀφιερύμενος εἰς τὸ ἔργον του καὶ ὁ καλλιτέχνης ὃ μὴ προσπαθῶν νὰ διακριθῇ ἐν τῇ τέχνῃ του, παραλείπουν τὸ πρὸς τὴν ἀλληλοβοήθειαν καὶ τὴν δικαιοσύνην καθήκον των. Ἐργάζου λοιπόν, ἐμπρός! Ἐὰν θέλῃς νὰ ζήσῃς ὡς κοινωνικὸν ὃν ἀπόκτησον τὰς γνώσεις αἰτινες σοὶ ἀναγκαῖουσιν, ἄσκησον τὰς δυνάμεις σου, τελειοποιήθητι ἐν τῷ ἐπαγγέλματί σου, κατὰστησον σεαυτὸν ὅσον τὸ δυνατόν ἰκανώτερον νὰ ἐργασθῇς ὑπὲρ τοῦ κοινοῦ καλοῦ, ὑπὲρ τῆς εὐδαιμονίας τῆς πατρίδος.

PAUL BOURDE.

ΑΛΗΘΕΙΑΙ

Οὐδὲς ὑπάρχει Ἕλληνας ὃ μὴ συνειδῶς τίς ἐστὶν ἢ λαχοῦσα ἡμῖν ἱστορικὴ ἐντολή. Τί δὲ δὲν ἤθελε κατορθῶσι ἢ ὁμοφροσύνη αὐτῇ, ἐὰν ἐνταῦτῳ κατενοῦμεν τίνες εἶνε οἱ κυβερνητικοὶ ὄροι, δι' ὧν καὶ μόνον δύνανται νὰ ἐκπληρωθῶσιν οἱ προαιώνιοι τοῦ Ἑλληνισμοῦ πόθοι; Ἄλλ' ἡμεῖς, ἐνῶ ἀπαιτοῦμεν καθ' ἑκάστην παρὰ τῶν κυβερνήσεων τοῦ ἔθνους τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν πόθων τούτων, ἀναγκάζομεν αὐτὰς νὰ παραλύσῃ τὴν ἐσωτερικὴν τοῦ κράτους διοίκησιν: ἐν ἄλλαις λέξεσι, φθειρομεν καθ' ἑκάστην τὴν κινουσαν τὸ σκάφος τῆς πολιτείας μηχανήν, καὶ ἐν τούτοις ἀξιοῦμεν νὰ μᾶς φέρῃ τὸ σκάφος τούτο εἰς τὴν γῆν τῆς ἐπαγγελίας. Τί λοιπόν τὸ ἄπορον, ὅτι ἀμέσως μετὰ τὴν ἐπανάστασιν, τῷ 1829, ὅτε δουξ Οὐέλλιγκτων καὶ ὁ λόρδος Ἀβερδην, οἱ θετικώτατοι τῶν πολιτικῶν ἀνδρῶν τοῦ κόσμου, ἀνεκοίνουν εἰς τὸν πρίγκηπα Ἐστεραζῆζυ, ὅτι τὸ Ἑλληνικὸν κράτος κέκληται νὰ ἀντικαταστήσῃ τὸ κράτος τοῦ Σουλτάνου μετὰ τῶν Ἑυρωπαϊκῶν δυνάμεων, νῦν δὲ πάντες ὑπολαμβάνουσι τοῦτο ὡς ὄνειροπόλημα; Δὲν ἀρνοῦμαι, ὅτι ἀπὸ τῆς ἐπαναστάσεως μέχρι τῆς σήμερον ὁ Ἑλληνισμὸς ἐκτῆσατο εὐπορίαν καὶ παιδείαν πολὺ μείζονας τῆς εὐπορίας καὶ τῆς παιδείας τῶν προτέρων χρόνων. Ἀλλὰ τὰ ἀγαθὰ ταῦτα, πολῦτιμα ὄντα ἐν τῷ ἰδιωτικῷ τοῦ ἔθνους βίῳ, δὲν ἤθελον εἶναι ἄξια. ἐν τῷ ἱστορικῷ εἰμὴ ἐὰν ἀπέβαινον χρήσιμα, δὲν λέγω ὅπως ἐκπληρωθῶσιν αἱ μεγάλαι προσδοκίαι τῶν δύο ἑκείνων πολιτικῶν ἀνδρῶν τῆς Ἀγγλίας, τούλαχιστον ὅπως μὴ ὑπερτερήσωσιν ἡμῶν φυλαὶ ὑστεροφανεῖς, αἰτινες οὐδ' ἐφαντάσθησαν νὰ πράξωσι τὰ πολεμικὰ τοῦ Ἑλληνισμοῦ ἔργα. Ἐνῶ ὅμως ἡ τοιαύτη χρῆσις τῶν ὑλικῶν καὶ πνευματικῶν ἡμῶν πόρων κατωρθώθη ἐν ἡμέραις δουλείας, δὲν κατωρθώθη, ὡς μὴ ὄφελεν, ἀφ' ἧς ἐγενόμεθα ἐλεύθεροι.

(Κ. ΠΑΠΑΡΗΓΟΠΟΥΛΟΣ.)

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

Κατὰ τὴν τελευταίαν ἐπιθεώρησιν τοῦ ἀγγλικοῦ στόλου, τὴν γενομένην ἐν Σπίτχηνδ, ἐπὶ τῷ ἰωβιλαίῳ τῆς βασιλείσεως Βικτωρίας, προσηγήθησαν αὐτῇ δύο μικρὰ χουσαῖ ὁμοιώματα τοῦ παλαιοῦ καὶ τοῦ σημερινοῦ τύπου τῶν πολεμικῶν πλοίων. Τὸ πρῶτον παριστᾷ τὸ κατὰ τὸ ἔτος 1837 ναυπηγηθὲν πλοῖον «Τραφαλγάρ», τὸ δεύτερον δὲ τὸ ὁμώνυμον κλοσσιστικὸν θωρηκτὸν, ὁπερ ἐσχάτως καθελκύθη εἰς Πορτσμουθ. Ἡ σύγκρισις τῶν δύο σκαφῶν εἶνε λίαν περίεργος. Τὸ παλαιὸν «Τραφαλγάρ», πλοῖον ἱστιοφόρον οὗ τὸ σκάφος ἦν ὅλον ἐκ ξύλου, εἶχε μῆκος 62 μ. 50 καὶ πλάτος 18 μ. 70, ἔφερεν 120 κανόνια, μέσου βάρους 2286 χιλιόγραμμων, εἶχε δ' ἀνάγκην πληρώματος 1000 ἀνδρῶν. Τὸ νέον «Τραφαλγάρ» συγκρίεται ἐξ ὀλοκλήρου ἐκ χάλυβος. Τὸ ἐσωτερικὸν αὐτοῦ εἶνε διηρημένον εἰς 150 στεγανά διαμερίσματα ἔχει μῆκος 105 μ. 15 καὶ πλάτος 22,55, χωρεῖ δὲ ὑπὸ τὴν θάλασσαν 8 μ. 25.

Αἱ μηχαναὶ τοῦ ἀναπτύσσουσι δυνάμιν 12,000 ἵππων, δίδουσαι εἰς τὸ σκάφος ταχύτητα 16 κόμβων καθ' ἑκάστην ὥραν. Τὸ πάχος τῶν χαλυβδίνων τοῦ θώρακος πλακῶν ποικίλλει ἀπὸ 364—520 χιλιόστομέτρων, ἔχει δὲ δύο κινητοὺς θωρηκτοὺς πυργίσκους. Τὸ πυροβολικὸν του συνίσταται εἰς τέσσαρα ὀπισθογεμῆ τῶν 68 τόννων, ὅκτω τῶν πέντε δακτύλων, 19 περιστροφικῶν πυροβόλων καὶ τῶν ἀναγκίων πρὸς ἐκσπενδόνησιν τῶν ναρκῶν μηχανημάτων. Ἡ κίνησις τῶν πύργων, ὁ χειρισμὸς τῶν πυροβόλων καὶ ἡ ἀνύψωσις τῶν τροφίμων ἐκ τοῦ κύτους θὰ γίνεταί δι' ὑδραυλικῶν μηχανῶν, 50 δὲ ἢ 60 ἄλλαι ἀτμοκίνητοι μηχαναὶ θὰ χρησιμεύωσιν εἰς ἄλλας διαφόρους ἐργασίας. Τὸ πλήρωμα τοῦ πλοίου θὰ ἀνέλθῃ εἰς 500 μόνον ἀνδρας, ἀλλ' ἡ ναυπήγησις καὶ ὁ ἐξοπλισμὸς τοῦ κλοσσιστικοῦ τούτου σκάφους ἐστοίχισεν ἐν ὀλόκληρον ἑκατομμύριον λιρῶν.

Αἱ ἐφημερίδες τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἀνέφερον ἐπ' ἐσχάτων τὴν ἐν τῇ πόλει ἐκείνῃ διατριβὴν Ὁθωμανίδος ἐκ Κουρδιστάν, Καρα-Φατμάς καλουμένης, ἣτις ἐγένετο περιώνυμος καθὼ μετασοῦσα τοῦ Κριμαϊκοῦ πολέμου ἐπὶ κεφαλῆς σώματος Κούρδων ἐθελοντῶν. Ἡ ἀρειμάνιος αὐτῆς γυνὴ εἶνε μελᾶγχρους, λίαν ἰσχνή, ὑψηλὴ τὸ ἀνάστημα καὶ ὑπὸ τὸ ἀνδρῶν κούρδικόν ἐνδυμα ἐκλαμβάνει τὴν αὐτὴν ἀνδρα τεσσαρακονταετῆ, ἐνῶ ἡ Καρα Φατμά εἶχε ἤδη συμπληρωμένον τὸ 70ὸν ἔτος τῆς ἡλικίας αὐτῆς. Φέρει μακρὸν ξίφος καὶ πολλὰ ἐπὶ τοῦ στήθους αὐτῆς παράσημα. Ἐχει βαθμὸν λοχαγοῦ, καθὰ φαίνεται ἐκ τῶν ἐπὶ τῆς περιχειρίδος τῆς στολῆς αὐτῆς σεραδίων, τὴν γενικὴν χαίρουσα καθ' ὅλον τὸ Κουρδιστάν ὑπόληψιν. Τὸ σῶμα αὐτῆς φέρει πλείστας οὐλὰς τραυμάτων, ἃς ἐκ τῶν μαχῶν ἀπεκόμισε, καὶ νῦν ἀποζῆ ἐκ συντάξεως, ἣν χορηγεῖ αὐτῇ ἡ τουρκικὴ κυβέρνησις.

Κατ' ἐπισήμους πληροφορίας ὁ ρώσσιος ὀρθόδοξος κληρὸς συγκρίεται ἐκ 1418 πρωθιερέων, 34,375

ιερέων, 6,810 διακόνων καὶ 42,370 ἐφημερίων, ἧτοι ἐξ 84.974 ἱερέων ἐν ὅλῳ. Ὑπάρχουσι προσέτι 6,040 μέλη τοῦ κλήρου ἐν διαθεσιμότητι. Ἡ συντήρησις τοῦ ὑπηρετοῦντος κλήρου ἀπαιτεῖ δαπάνην καταβαλλομένην ὑπὸ τοῦ κράτους διὰ 18,000 ἐφημερίας ἐν τῇ αὐτοκρατορίᾳ 5,988,191 ρουβλίων· αἱ δὲ συντάξεις τοῦ μὴ ὑπηρετοῦντος κλήρου συμποσούνται εἰς 354,355 ρουβλίων. Αἱ ἐπιτροπαὶ τῶν ἐνοριῶν δαπανῶσι πρὸς τὸν αὐτὸν σκοπὸν 180,000 ρουβλίων, αἱ δὲ τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἐπαρχιῶν 1,428,000. Κατὰ τὴν 1 Ἰανουαρίου 1887 αἱ ἐπιτροπαὶ αὐταὶ διέθετον κεφάλαιον ἐκ τεσσάρων περίπου ἑκατομμυρίων ρουβλίων.

Ὡς γνωστὸν, ὁ Βίσμαρκ κατ' ἔτος μεταβαίνει εἰς τὰ βαυαρικὰ λουτρά τοῦ Κίσιγγεν. Κατὰ τὴν ἐκάστοτε ἀφιξίν του ζυγίζεται ἐν ἰδίᾳ ζυγῷ φεροῦσιν τὸ ὄνομα του. Κατὰ τὴν ἐφετεινὴν ἀφιξίν του ζυγισθεὶς εὐρέθη 103 1/2 χιλιόγραμμα βάρους, ἧτοι εἶχεν ἀκριβῶς τὸ περυσινὸν βᾶρος.

Ἐν πᾶσι σχεδὸν τοῖς πολέμοις πλείονες εἶνε οἱ ἀποθανόντες ὑπὸ νοσημάτων ἢ οἱ πεσόντες ἐν τῷ πεδίῳ τῆς μάχης. Κατὰ τὸν κριμαϊκὸν πόλεμον, λ. χ. ἐκ τῶν στρατευσάντων 309,000 Γάλλων ἀπέθανον 95,240, ἧτοι τὸ τρίτημόριον ὡς ἔγγιστα. Ἐκ τούτων ἀπέθανον πολεμοῦντες περὶ τὰς 20,000, αἱ δὲ ἐπίλοιποι 75,000 (δηλ. ὁ τετραπλάσιος σχεδὸν ἀριθμὸς) ἐτελεύτησεν ὑπὸ νοσημάτων.

Τὸ Ἐδιμβούργον εἶνε ἐν τῶν σπουδαιότερων ἐπιστημονικῶν κέντρων τῆς ὑψηλῆς, χάρις δὲ εἰς τὸ διάσημον πανεπιστήμιόν του, τοὺς ἐπιστημονικοὺς αὐτοῦ συλλόγους, τὰ ἐπιστημονικὰ καὶ φιλοσοφικὰ ἰδρύματά του δικαίως ἐπωνομάσθη «Ἀθῆναι τοῦ Βορρᾶ». Ἡ ὁμοιότης ἢ ὑπάρχουσα μετὰ τῶν Ἐδιμβούργου καὶ τῶν Ἀθηνῶν πολλάκις παρετηρήθη ὑπὸ τῶν περιηγητῶν. Πρῶτος ὁ συγγραφεὺς τοῦ περὶ τῶν «Ἀρχαιοτήτων τῶν Ἀθηνῶν» βιβλίου ἐπέστησε τὴν κοινὴν προσοχὴν εἰς τὴν ὁμοιότητα ταύτην. Ἐκτοτε οἱ Σκῶτοι ἀνακηρύσσουσι ὑπερηφάνως ταύτην μὴ παραλείποντες ὅμως νὰ προσθέτωσιν ὅτι τὸ «Ἐδιμβούργον καθορώμενον ἀπὸ τοῦ κόλπου τῆς Φάρθης ὁμοιάζει πολὺ πρὸς τὰς Ἀθῆνας ὁρωμένας ἐκ τοῦ Αἰγαίου πελάγους, ἀλλ' ἢ θεὰ τοῦ Ἐδιμβούργου εἶνε ἐν πολλοῖς ὠραιότερα». Ἄλλ' ἐκτὸς τῆς φυσικῆς ταύτης ἀναλογίας ὑπάρχουσι καὶ ἄλλαι τεχνικαί. Μεταξὺ τοῦ μνημείου τοῦ Νέλσονος καὶ τοῦ Ἀστεροσκοπεῖου ἐγχειρομένων ἐπὶ τοῦ λόφου Κάλτον-Χίλλ ὑπάρχει ἀπομίμησις τοῦ Παρθενῶνος, εἰς τοῦτο δὲ τὸ μνημεῖον ὀφείλεται κυρίως ἢ ἐπωνυμία τῆς πόλεως, ἢ ἀνωτέρω μνημονευθεῖσα. Τὸ Κάλτον-Χίλλ ἐκτελεῖ κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἤττον ἐπιτυχῶς τὰ καθήκοντα Ἀκροπόλεως. Δυστυχῶς ὁ σκωτικὸς Παρθενὼν, ὅστις ὠκοδομήθη πρὸς πανηγυρισμὸν τῆς ἐν Βατερλώ νίκης, ἐγκατελείφθη ἡμιτελής ἐλλείψει χρημάτων. Εἶνε ἀληθές ὅτι οὕτως ἔχει ὅψιν ἐρείπτου, ἀλλὰ δαπάνη 500,000 φράγκων πρὸς ἀνέγεισιν... ἐρείπτου δύναται νὰ θεωρηθῇ κατὰ ὑπερβολικὴν. Οἱ Ἐδιμβούρ-

γιοι κάμνουν με πολλήν εὐχαρίστησιν καὶ ὡς γνήσιοι Ἀθηναῖοι (τὸν γῦρον τῆς Ἀκροπόλεως), εἰς ἧς κατερχόμενός τις ἀπαντᾷ τὸ μνημεῖον τοῦ Σκώτου ποιητοῦ Burns, ἀνεγερθὲν καὶ τοῦτο κατ' ἀπομίμησιν τοῦ ἐν Ἀθήναις μνημείου τοῦ Λυσικράτους.

Περίεργα πειράματα πρὸς ἀπόδειξιν τοῦ ἀφλέκτου τῶν διὰ στρώματος ἀμιάντου περιεκαλυμμένων ἀντικειμένων ἐγένοντο ἐσχάτως ἐν Παρισίοις, ἐν τῷ πεδίῳ τοῦ Ἄρειος. Ἀνηγέρθησαν ἐγγὺς ἀλλήλων δύο οἰκίσκοι ἐκ ξύλου ἐλάτης πάχους 10—12 χιλιοστούμετρων, εἰς ὧν ὁ εἰς μὲν εἶχε περικαλυφθῆ ἔσωθεν καὶ ἔξωθεν διὰ στρώματος ἀμιάντου, ὁ ἕτερος δὲ ἦτο ἐντελῶς γυμνός. Ἐντὸς τούτου ἐποθετήθη καὶ ἕτερος μικρότερος ξύλινος οἰκίσκος, δι' ἀμιάντου προπεφυλαγμένος, τὰ μεταξὺ δὲ τῶν πλευρῶν αὐτῶν κεκλιτὰ ἐπληρώθησαν σχιζῶν, εἰς ἃς ἐτέθη πῦρ. Μετ' ὀλίγας στιγμὰς ἡ πυρκαϊὰ κατέστη σφοδρῶτα, ἐντὸς δ' ἡμισείας ὥρας ὁ ἀπροφύλακτος οἰκίσκος ἀπετεφρώθη ὀλόκληρος. Οἱ προπεφυλαγμένοι οἰκίσκοι ἔμειναν ἀλύμαντοι ἐντελῶς. Ὁ ἀμιάντος εἶνε οὐσία γνωστή ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων. Οἱ Ῥωμαῖοι μεταχειρίζοντο αὐτὸν ὅπως περιτυλίσσωσι τοὺς νεκροὺς τῶν, ἵνα κατὰ τὴν καθῆσιν τῶν σωμάτων ἡ τέφρα αὐτῶν μὴ ἀναμιγνύεται μετὰ τῆς τῶν ξύλων. Ἡ χρῆσις δ' αὐτοῦ καὶ ἐν τοῖς νεωτέροις χρόνοις δὲν εἶνε περιωρισμένη, διότι ἐν Λονδίῳ π. χ. ὀλόκληρα μνημεῖα εἰσὶ περιεκαλυμμένα ὑπ' αὐτοῦ, καὶ αἱ ἀσφαλίστικαί ἐταιρίαι λαμβάνουσι τὰ ἡμίση ἀσφάλιστρα, ὅταν ὑπάρχη τὸ προφυλακτικὸν τοῦτο μέτρον. Ἄλλ' εὐχρῆς ἔργον θὰ ἦτο νὰ καθίστατο μᾶλλον πάγκοινον, ἀφοῦ ἡ λυσιτέλεια αὐτοῦ καὶ ἄλλοτε καὶ ἐκ τῶν ἐν Παρισίοις τελευταίων πειραμάτων ἀπεδείχθη ἀριθῆλως.

Γερμανικὴ ἐφημερίς διηγεῖται τὸ ἐπόμενον ἀνεκδοτὸν περὶ γνωστοῦ Γερμανοῦ λογογράφου, νυμφευθέντος τὴν θυγατέρα διασήμεου ζωγράφου προσωπογραφῶν.

Πρὸ πέντε ἐτῶν ὁ συγγραφεὺς ἦτο ὅλος ἄσημος καὶ ἀγνωστος. Ἡμέραν τινα παρουσιάσθη εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ ζωγράφου καὶ ἄνευ πολλῶν περιφράσεων ἐζήτησε παρ' αὐτοῦ τὴν χεῖρα τῆς μονογενοῦς θυγατρὸς τοῦ Εὐάς.

Ὁ καλλιτέχνης μηδαμῶς κολακευθεὶς ἐκ τῆς τιμῆς ταύτης, προσέβλεψε τὸν ἀπαιτητὴν ἀτενῶς καὶ μειδῶν μετὰ τινος σαρκασμοῦ,

— Κυριέ μου, τῷ λέγει, λυπούμαι ὅτι δὲν δύναμαι νὰ σᾶς εὐχαριστήσω, ἀλλ' ἡ κόρη μου θὰ λάβῃ σύζυγον κατέχοντα ἐπιφανῆ θέσιν.

— Ἄ! ἀπαντᾷ ὁ συγγραφεὺς, διὰ τὸσον μικρὸν πρᾶγμα ἐνοχλεῖσθε; Τί ἀπλούστερον τούτου, κάμετε τὴν προσωπογραφίαν μου, ἀποστείλατέ την εἰς τὴν προσεχέστεραν ἐκθεσιν καὶ ἴδου ὅτι ἐγὼ καταλαμβάνω ἀμέσως ἐπιφανῆ θέσιν.

Ἡ εὐφυὴς ἀπάντησις ἤρρεσεν εἰς τὸν ζωγράφον καὶ μετὰ τινος ἡμέρας αἱ ἐφημερίδες τῆς πόλεως ἀνήγγελλον τοὺς ἀρραβῶνας τῆς θυγατρὸς τοῦ διασήμεου ζωγράφου Ν. μετὰ τοῦ κ. Χ.

Ἐπιπυρὸς σύζυγος!

— Εἰμι ἀλήθεια ἀπαρηγόρητος διὰ τὸν θάνατον τῆς γυναίκας μου. Μὰ μέσ' ἑς τὴ μαύρη συμφορὰ μου μιὰ μόνον παρηγοριὰ ἔχω λέω μέσα μου: πάλι καλά ποὺ τὸ κακὸν ἦρθε τόσο καὶ δὲν ἦρθε χειρότερον.

— Τί χειρότερον;

— Μπρὲ ἀδελφέ, ἀντὶ νὰ πεθάνῃ αὐτὴ ἔμπορῶσα νὰ πεθάνω ἐγώ.

Δάκρυα εὐτυχίας.

— Γιατί κλαῖς, ἀγάπη μου Ἐλένη; Σοῦ ἔλαμα τίποτε κ' ἐθύμωσες;

— Ὅχι, ὄχι! εἶνε δάκρυα εὐτυχίας. Χθὲς μοῦ ἔλεγεν ἡ μητέρα μου, Κορίτσι μου, δὲν ἔξυρω κ' ἐγὼ ποῖος βλάκας θὰ βρεθῆ νὰ σ' ἀγαπήσῃ — καὶ ὅμως βλέπω πόσο, πόσο μ' ἀγαπᾷς ἐσύ!

Ἐκ τῶν γνωστοποιήσεων βιβλιοπωλείου.

«Ἐξεδόθησαν ἄρτι:

Η ΤΕΧΝΗ ΤΟΥ ΕΥΡΙΣΚΕΙΝ ΝΥΜΦΗΝ

Ἐκδοσις δευτέρα.

Η ΤΕΧΝΗ ΤΟΥ ΕΥΡΙΣΚΕΙΝ ΓΑΜΒΡΟΝ

!!! Ἐκδοσις τριακοστὴ τρίτη!!!

Ἀφοῦ ὁ φοιτητὴς Κ. ἐζήτησε δι' ἐπανειλημμένον ἐπιστολῶν παρὰ τοῦ πατρὸς του χρήματα, χωρὶς νὰ ἀξιωθῆ ἀπαντήσεως, λαμβάνει τὸ ἡρωϊκὸν θάρρος νὰ ἀποστείλῃ αὐτῷ τὸ ἐπόμενον τηλεγράφημα.

Κύριον Ε. Κ.

Εἰς Ν . . .

«Ποῦ εἶνε τὰ χρήματα;

Δημήτριος.

Μετὰ τινος ὥρας ὁ πατὴρ ἀπήντα τηλεγραφικῶς ἐπίσης λέγων.

Κύριον Δ. Κ.

Ἀθήνας

«Τὰ χρήματα εἶνε ἐδῶ.

Εὐθύμιος Κ. . .

Ἐν Λονδίῳ ἰατρός τις γνωστοποιῶν τὸ μέρος τῆς κατοικίας του καὶ ποῖας ὥρας δέχεται ἐπισκέψεις, ὑπόσχεται εἰς τοὺς ἀσθενεῖς του ἢ τοὺς συγγενεῖς αὐτῶν ὅτι πληρώνει τὰ ἡμίση ἔξοδα τῆς κηδείας ὁσάκις ἀσθενὴς τις ἀποθάνῃ εἰς τὰς χεῖράς του.

Ἡ καρδία τῶν μεγάλων ἀνδρῶν πρέπει νὰ εἶνε εἰς τὴν κεφαλήν. (Ναπολέον ὁ Μέγας.)

Διὰ νὰ ἀνέλθῃ τις ὑψηλὰ εἰς τὴν δὲν κατέρχεται;

Σκωτικὴ παροιμία:

Θὰ καταντήσῃ γλήγορα ζητιάνος ἐκεῖνος ποῦ δὲν ξέρει νὰ λέγῃ ὄχι.